

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
INFORMĀCIJAS UN BIBLIOTĒKU STUDIJU NODAĻA

**CEĻOJUMU APRAKSTU IZDOŠANAS TRADĪCJAS LATVIEŠU
GRĀMATNIECĪBĀ**

BAKALaura DARBS

Autore: **Inese Zušmane**

Stud.apl.nr.: iz12044

Darba vadītājs: profesors, Dr.philol. Viesturs Zanders

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Lai gan ceļojumu literatūra ieņem savu noteiktu vietu gan veikalos, gan bibliotēku grāmatu plauktos, ceļojumu aprakstu izdošana un to ietekme uz lasītājiem, ir maz pētīts temats. Līdz šim nav apkopots visu izdoto ceļojumu aprakstu izdevumu klāsts Latvijā.

Pētījuma mērķis ir izpētīt ceļojumu aprakstu izdevumu izdošanas tradīcijas Latvijā, kā arī apkopot Latvijā izdotos ceļojumu aprakstu izdevumus, salīdzināt latviešu un ārzemju ceļojumu izdevumus un to īpatsvaru.

Darba ietvaros tika analizētas ceļojumu aprakstu definīcijas. Darba gaitā tiek veidota ceļojumu aprakstu grāmatu bibliogrāfija laika posmam no 1991.gada līdz 2014.gadam. Izveidotā bibliogrāfija to veido 106 Latvijā ceļojumu aprakstu grāmatām. Tiek veikta apkopoto grāmatu analīze.

Izanalizējot izveidoto bibliogrāfiju tiek noskaidrots, ka Latvijā izdod vairāk latviešu autoru ceļojumu aprakstu grāmatas. Latvijā izdoto ceļojumu aprakstu izdevumu skaits ir sistemātiski pieaudzis kopš 1993.gada.

Atslēgvārdi: ceļojumu literatūra, ceļojumu apraksti, ceļošana.

ABSTRACT

Even though travel literature has its guaranteed place in the bookstores and libraries, the genre itself and its influence on the readers are still poorly researched and there has yet to be made an overview of publications within the genre in Latvia. The goal of this research is therefore to illuminate the publishing traditions of travel literature in Latvia. Furthermore to create an overview of all travel literature published in Latvia as well as make a comparison between Latvian and foreign travel literature traditions and the proportion of foreign literature in the Latvian market.

Throughout this project the definitions of travel literature and travel journals were analysed. A bibliography of travel journals published in Latvia was developed. It includes 106 travel books published from 1991 to 2014. The books included in the bibliography were examined.

Results of the present study shows that there are more Latvian than foreign authors' travel books published in Latvia and that, overall, the amount of travel literature has systematically increased since 1993.

Keywords: travel literature, travel writing, travelling.

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
SATURS.....	4
IEVADS	5
1.CEĻOJUMU LITERATŪRA.....	8
1.1.Ceļojumu literatūras jēdziens un definīcijas	8
1.2.Ceļojumu aprakstu literatūra.....	10
1.3.Ceļojumu literatūra kā literatūras hibrīdžanrs.....	12
1.4.Ceļojumu literatūra un antropoloģija	14
2.CEĻOJUMU APRAKSTU VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA PASAULĒ	19
2.1.Antīkā pasaule.....	19
2.2.Viduslaiki.....	20
2.3. 15.gadsimts līdz 19.gadsimts	21
2.4. 20.gadsimts	22
2.5.Literatūras un grāmatniecības attīstība Latvijā.....	23
3.SEMIOTIKAS TEORIJA.....	27
4.CEĻOJUMU APRAKSTU BIBLIOGRĀFIJAS ANALĪZE	29
ANKETĒŠANAS REZULTĀTU ANALĪZE	38
PĒTNIECĪBAS METODES.....	44
REZULTĀTI UN DISKUSIJA	47
SECINĀJUMI	49
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI.....	52
PIELIKUMI.....	55
1.pielikums Anketas veidlapas paraugs	56
2.pielikums Ceļojumu aprakstu bibliogrāfiskais rādītājs.....	58

IEVADS

Temata aktualitāte un norobežojums

Ceļojumu aprakstiem vēsturiski ir bijusi nozīmīga loma gan kā literatūras žanram, gan kā vēsturiskam un antropoloģiskam informācijas avotam. Mūsdienās ceļojumu aprakstu literatūra kļuvusi par brīvā laika literatūru, kuru lasītājs lasa, lai atpūstos, nevis iegūtu noderīgu informāciju par potenciālo apceļojamo valsti, kas ir mainījies tehnoloģiju attīstības un zinātnes ietekmē. Ceļojumu aprakstu literatūrai kopumā ir nozīmīga vieta gan vēsturiskā ziņā, gan kultūrvēsturiskā ziņā, jo šis literatūras žanrs sniedz informāciju par citām kultūrām un valstīm, veido lasītāju izpratni par citām valstīm, kultūrvēsturiskiem objektiem un vietām, tautām un tūrisma objektiem, informējot lasītājus par iespējam ceļot, kā arī sniedzot iespēju uzzināt apraksta autora personisko pieredzi un viedokli. Ceļojumu literatūras izdošanu latviešu literatūrā no 1991.gada līdz 2014.gadam nodrošinājušas daudzas Latvijas izdevniecības; ceļojumu literatūras izdošanai nav izveidota speciāla izdevniecība, bet to izdod izdevniecības, attiecīgi pēc saviem ieskatiem, vai nu kā atsevišķus izdevumus, vai izdevumu sērijas, piemēram izdevniecības „Jānis Roze” izdevumu sērija „Vēju Rozes”.

Pētījuma problēma un problēmsituācija

Bakalaura darba problēmu raksturo ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijas Latvijā no 1991.gada līdz 2014.gadam. Ceļojumu apraksta žanra „pārcelšanās” uz digitālo vidi – *weblapām* vai *blogiem/emuāriem*. Kā otra bakalaura darba problēma tika izvirzīta ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijas Latvijā.

Strauji pieaugot digitālas vides, kā informācijas nesēja lomai, svarīgi noskaidrot kā tā ietekmē ceļojuma apraksta žanru un grāmatu izdevniecību kopumā. Digitālajā vidē ir iespējams atrast ceļojumu aprakstus gan *weblapās*, gan *blogos/emuāros*. Neskatoties uz neierobežoto informācijas klāstu interneta vidē, izdoto grāmatu skaits Latvijā katru gadu pieaug. Pēc Centrālās statistikas datiem, pārskatā par ‘Izdoto grāmatu un brošūru sadalījuma pēc literatūras veidiem’ redzams, ka ievērojams pieaugums novērojams bērnu literatūras žanra, kur 2010. – 2013. gadam izdoto grāmatu skaits pieaudzis no 164 līdz 385. Lai nodrošinātu ceļojumu aprakstu žanra noturību un attīstību, nepieciešams noskaidrot kādas ir ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijas Latvijā.

Latvijā ceļojumu aprakstu literatūru izdod vairākas izdevniecības, šī pētījuma rezultātā tiek apkopota informācija, kura izdevniecība izdod visvairāk ceļojumu aprakstu grāmatas, kā arī tiek noskaidrots, kuros gados, laika posmā no 1991.gada līdz 2014.gadam

tika izdots visvairāk ceļojumu aprakstu grāmatu, un kurā gadā tika izdots vismazāk, kā arī tiek pētīts vai ceļojumu aprakstu izdošana ir samazinājusies pēdējos gados digitalizācijas ietekmē.

Pētījuma mērķis un uzdevumi

Ceļojumu aprakstu žanrs ir maz pētīts temats un literatūras žanrs Latvijā. Par ceļojumu aprakstu autoriem, nozīmi un vēsturisko attīstību nav izdots neviens drukāts izdevums. Tomēr ir veikts viens promocijas darbs, kura autors ir Edgars Ceske, kurš izstrādāja darbu ‘‘Vācbaltu ceļojumu piezīmes (1752-1815) kā kultūrvēsturisks avots’’, kā arī ir izstrādāti divi bakalaura grāda darbi šajā tematikā. Tā kā ceļojumu apraksta žanrs ir maz pētīts temats, tiek izvirzīts šāds pētījuma mērķis - noskaidrot un apkopot Latvijā izdotos ceļojumu aprakstu izdevumus, to izdošanas tradīcijas, latviešu un ārzemju autoru īpatsvaru un salīdzinājumu. Lai sasniegtu pētījumā izvirzītos mērķus, bija jāizpilda šādi uzdevumi:

1. Definēt jēdzienus ceļojumu apraksti, ceļojumu literatūra.
2. Apkopot ceļojumu aprakstu izdevumus Latvijā no 1991.līdz 2014.gadam un izveidot apkopoto ceļojumu aprakstu grāmatu bibliogrāfiju.
3. Izpētīt ceļojumu apraksta žanra aizsākumus Latvijā.
4. Veidot ieskatu par ceļojumu aprakstu tradīcijām pasaulē.
5. Izpētīt ceļojumu aprakstu izdevumu pieprasījumu un lasītāju ieinteresētību šajā žanrā.

Pētījuma objekts un priekšmets

Pētījuma objekts ir ceļojumu aprakstu izdošana un tradīcijas Latvijā no 1991.gada līdz 2014.gadam.

Pētījuma priekšmets ir ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijas, vēsturiskā attīstība un tendences mūsdienās.

Pētījuma hipotēzes

Pētījuma sākumā tika izvirzītas divas hipotēzes:

- 1.Ceļojumu aprakstu žanrs ir izzūdošs latviešu grāmatniecībā - drukātos izdevumus nomaina digitālie.
- 2.Latvijā vairāk izdod ārzemju autoru ceļojumu aprakstu izdevumus.

Pētniecības metodes

Pētnieciskajā darbā tika analizēti aptaujā iegūtie dati, aptaujā iegūtie dati tika apkopoti grafiski un analizēti. Tika analizētas respondentu atbildes un to rezultātu sintēze ar izvirzītajām hipotēzēm. Tika apkopota informācija par ceļojumu aprakstu izdevumiem laika posmā no 1991.gada līdz 2014.gadam, tika analizēts izdevumu daudzums – izdevumu skaits attiecīgi pa gadiem – vai tas samazinās vai palielinās. Analizējot bibliogrāfijas datus tika iegūta informācija gan par izdevumu skaita mainīgumu pa gadiem, gan tendences ārzemju un latviešu autoru izdošanā. Pētījumā tika noskaidrots, kuras izdevniecības izdod visvairāk ceļojumu aprakstu izdevumus. Izdevniecības, kas izdod ceļojumu aprakstu literatūru ir daudz, tomēr, izveidojot bibliogrāfisko rādītāju, izkristalizējās tādas izdevniecības, kas izdod vairāk izdevumus par citām. Pētnieciskā darba ietvaros tiek veikta aptauja, lai noskaidrotu lasītāju viedokli par ceļojumu literatūru un paradumiem. Aptaujā iegūtie dati tiek apkopti grafiski un analizēti. Tiek analizētas respondentu atbildes un to rezultātu sintēze ar izvirzītajām hipotēzēm.

Pētījuma teorētiskā bāze

Par pētījuma teorētisko bāzi tiek ņemta J.Lotmana semiotikas teorija, kas sniedz ieskatu teksta attiecībās ar lasītāju un komunikācijas veidošanu. Lai pētītu ceļojuma apraksta jēdzienu un definīcijas, tiek apkopotas un analizētas definīcijas no dažādiem resursiem, kā tiešsaistes vārdnīca Oxforddictionary.org, E.Ceskes piedāvātā definīcija un K.Tomsona (*C.Thompson*) izveidotā ceļojumu aprakstu definīcija. Ceļojumu literatūras pamatu un attīstības pētīšanā tiek izmantota K.Tomsona sarakstītā grāmata „Travel writing”. Pētījumā tiek iekļauta sadaļa, kurā tiek aplūkota ceļojumu aprakstu saistība un līdzīgās pazīmes ar antropoloģiskajiem pētījumiem, kuram par pamatu tika ņemts Ivonas Grudovičas tulkotais Kloda Levī-Strosa (Claude Lévi-Strauss) zinātniskais raksts „Anthropology and Travel: Practice and Text”.

Darba struktūra

Pētījuma struktūru veido ceļojumu literatūras apraksts, kas iekļauj ceļojumu apraksta definēšanu, ceļojumu literatūras analīzi; ceļojumu literatūras vēsturisko attīstību pasaulē un literatūras attīstību Latvijā; antropoloģijas un ceļojumu aprakstu saistību; ceļojumu aprakstu un hibrīdlitearāturā saistība; ceļojumu aprakstu bibliogrāfijas analīzi; anketēšanas rezultātu analīzi; rezultātus un diskusiju; pētījuma metodoloģiju; secinājumus. Sadaļā pielikumi ir ievietots anketas veidlapas paraugs un ceļojumu aprakstu bibliogrāfiskais saraksts.

1.CEĻOJUMU LITERATŪRA

1.1.Ceļojumu literatūras jēdziens un definīcijas

Lai izprastu ceļojumu literatūru un tās aspektus, vispirms ir jāiedziļinās vārda *ceļošana* būtībā, jo tas ir pats pamats, kādēļ ir radusies ceļojumu literatūra. Ceļošana ir kustības veikšana telpā. Ceļošana ir salīdzināšana un ceļojuma pārrunāšana, kas bieži tiek apzīmēta ar terminu *alterity*, kas ir psiholoģijas un antropoloģijas termins, kas apzīmē citādību, atšķiršanos no pārējiem (Oxford dictionary). Ceļošana ir telpas pārvarēšana, starp citiem un sevi. Ceļošanu, emocionālā līmenī, nedrīkst jaukt ar atvaļinājumu, jo ceļošana ir nopietna, plānota aktivitāte, kas ietver grūtības, traucēkļus un diskomfortu. Ceļošana ir dažādu uzturēšanās vietu mainīšana un pārvietošanās pa trajektorijām un indentitātēm, lai stāstītu stāstus un veidotu teorijas postkoloniālajā pasaulē. Ceļošana: plaša diapazona prakse, novietojot sevi kādā telpā vai telpās, kas kļuvusi pārāk liela, gan izpētes formu, gan disciplīnu ziņā (Clifford, 1994). Džeims Klifords (*James Clifford*) sintezē ceļošanas definīciju tuvu vārda tiešajam tulkojumam: „Mana ekspansīvā „ceļošana” izmantošana sasniedz noteiktu distanci un sabrūk nesaistītos ekvivalentos, pārklājas pieredzē, kas balstās dažādās terminu tulkošanas ziņā: diasporas, pierobežas, imigrācija, tūrisms, svētceļojums, trimda”. Ceļošana bieži tiek interpretēta, kā metafora – „kurā mēs apspriežam citas fundamentālas dzīves aktivitātes: mēs runājam par savām dzīvēm, kā ceļojumu no dzimšanas līdz nāvei, un izglītību kā ceļu uz zināšanām. Ceļojums ir metafora, kura apzīmē prāta darbību, lidojumus un iztēles ceļojumus”. Ceļošana un kustība ir izšķirošs faktors vēsturē, ģeogrāfijā, nācijās un kultūrā, un, vissvarīgākais, apzīmē mūsdienu pasaules tiekšanos uz globalizāciju, trans - kulturālismu un nacionālismu (Andras, 2006).

Angļu valodā ceļošanu apzīmē ar dažādiem vārdiem, kas saturiski var apzīmēt dažāda veida ceļojuma veidus, kā izbrauciens ar mašīnu vai noteikta laika posma ceļojums. Diemžēl latviešu valodā nav precīza tulkojuma vārdam *trip*, *voyage* vai *journey*, kas apzīmē īsu ceļojumu, pārbraucienu, latviski tulkojot, *trip* un *travel* tiek iztulkots, kā ceļojums, tomēr šiem diviem vārdiem ir būtiska kontekstuālā atšķirība, jo ne visi ceļojumi ietilpst ceļojumu kategorijā, lai arī tos var aprakstīt (Thompson, 2011,9.lpp.).

Ceļošanas koncepts ir arī saistīts ar robežu kategorijām. Tā ir pārejoša parādība, kas apzīmē pārkāpumus un komunikāciju, citreiz diferencēšanu un opozīciju. Rietumnieku ceļošana uz ārzemēm ir ceļojums pāri ierobežotai telpai – robežvērtības, tilts vai krustojums. Ceļošana ir pārkāpšana pār simboliskās ģeogrāfiskām robežām, dažādām civilizācijām, kultūrām, reliģijām, rasēm vai atšķirīgām ideoloģijām un politiskajām sistēmām. Vislabākajā

gadījumā, ceļošana ir iespēja zināšanu apmaiņai starp ceļotāju un apceļotās teritorijas iedzīvotājiem (Andras, 2006).

Jēdziens „ceļojumu literatūra” vai „ceļojumu apraksti” sevī ietver drukāto literatūru, filmas, ilustrācijas un lekcijas par kādas personas apmeklētām vietām un ceļotāja pieredzi, ar kuru viņš dalās sniegtajā informācijā. Klasificējot ceļojumu literatūru, ir jāņem vērā svarīgs šī žanra elements, kas ir adresāts. Ceļojumu literatūra var būt adresēta vienai personai, piemēram, vēstules formāts, personu grupai, vai sabiedrībai. Tādēļ ceļojumu literatūra var tikt iedalīta – personiskajā, piemēram, ceļojumu dienasgrāmatas, ceļojumu žurnāli, ceļojumu piezīmes, vēstules, kas sākotnēji netika radītas ar vēlmi tās publicēt, un publiskajā, piemēram, ceļojumu apraksti, ceļveži, ceļojumu rokasgrāmatas, kas ir domātas publicēšanai jau tās radīšanas laikā. Ceļojumu aprakstiem ir divas svarīgākās iezīmes, tās ir – ceļojumu apraksts ir ziņojums par plašāku pasauli, pārskats par nepazīstamiem cilvēkiem vai vietām. Otra ceļojumu aprakstu iezīme ir ceļojuma apraksta autora iesaistīšanās un viedoklis, viņa vērtības, rūpes un raizes, pieņēmumi. Ceļojumu aprakstu žanram nav izteiktas noteiktības, ceļojumu apraksts var būt esejas formā, stāsta formā, prozas formā, dienasgrāmatas veidā (Thompson, 2011, 10.lpp.).

Ceļojumu literatūra, tāpat kā mēģinājumi izveidot tai definīciju, rada daudz jautājumus. Ceļojumu aprakstu literatūras autora personīgās pieredzes atainošana ne vienmēr var būt pieņemama lasītājam, jo apraksta autors aprakstā ietver savu personīgo pieredzi, ceļošanas apstākļus vai skatījumu uz citām tautām, citādo un jauno pieredzi. Ceļojumu aprakstiem, atšķirībā no ceļvežiem, nav noteikts ievietot konkrētu informējošu informāciju par apceļoto valsti, kultūru vai citām informatīvi noderīgām lietām. Ceļojumu aprakstu žanra balansēšana starp tūrisma noderīgu informācijas avotu un daiļliteratūras žanru var radīt un rada lasītāju vēlmi izvēlēties ceļojumu literatūru, kas sniedz informatīva rakstura informāciju par apceļojamo valsti (Thompson, 2011, 10.lpp. -11.lpp.). Vēsturiski ceļojumu aprakstiem bija liela nozīme cilvēku izpratnē par citām kultūrām, valstīm, pilsētām un cilvēkiem, tomēr mūsdienu digitālajā pasaulē, kad interneta resursos pieejama gan rakstītā informācija, gan vizuālā, gan audiovizuālā informācija, iegūt informāciju par kādu neiepazītu vietu ir daudz vieglāk, un informācija ir objektīvāka.

Jāsecina, ka ceļojumu literatūras definīcija ir nepilnīga un tai nav „pievērsts pārāk daudz uzmanības”. Gan drukātajos materiālos, gan interneta resursu vārdnīcās atrodams viens un tas pats skaidrojums ceļojumu literatūrai, kas ietver virspusīgu skaidrojumu, kādos informācijas nesējos atrodama un pieejama ceļojumu aprakstu literatūra, kā arī tas, ka

informācija tiek pasniegta caur autora subjektīvo skatījumu. Definīcijas un žanra kopējais vājs skaidrojums varētu būt izskaidrojams ar žanra kopējo izpēti pakāpi, kas ir zema. Ceļojumu aprakstu žanrs, tā apraksti un definīcijas pieejamas maz, ir veikti maz pētījumi un žanra analīzes.

1.2. Ceļojumu aprakstu literatūra

„Ceļojumu grāmatas ir par procesu – kustības procesu un sapratni par to. Tās stāsta stāstus par piedzīvojumiem, par zināšanām un sajūsminās par atklājumiem, un ceļojums ir svarīgāks par galamērķi. Šeit ir jau sen gaidīts mēģinājums ar postmodernām formām, ar jaunām zināšanām meklēt sapratni, novirzīt uzmanību no meklējumiem pēc zināšanām un prom no tās augļiem.” (Andras, 2006).

Ceļojumu apraksta žanra neviendabīgumu nosaka mūsdienu globalizētā pasaule, kurā valda mediji un interneta pasaule, žanra poētiku lielākoties nosaka ceļojumu grāmatas, pārskati un memoāri. Viens no galvenajiem raksturlielumiem mūsdienu ceļojumu aprakstu literatūrā ir ceļošanas idejas demonstrēšana, kas ir paradoksāla salīdzinot ar ceļošanas pamatideju attēlošanu. Poētika mūsdienu ceļojumu aprakstu literatūrā mēģina uzsvērt, kā šie modernie vai postmodernie teksti apspriež, pārskata, apgāž vai noraida galvenos priekšstatus par ceļojumu literatūru, kā eksotisku, nostalgisku, trimdas, mājas – ārzemju, dzīvošanas – ceļošanas atspoguļojumu. Ceļošanas poētika un kustība atspoguļo mobilitāti un komunikāciju, vietas dislokāciju un laika saistību: „Telekomunikāciju tehnoloģijas, piemēram, telefonu, radio vai televīzija, ir sniegušas iespēju pārvarēt teritoriālos attālumus. Tās ir ļāvušas atrisināt komunikācijas problēmu starp ģeogrāfiski šķirtām personām (tautām, nācijām) un ir atvērušas iespējas nosūtīt dažāda satura vēstījumus; tas viss ir balstīts uz vienu fundamentālu koncepciju; pārvietošanos laikā un telpā” (Andras, 2006).

Pašlaik ceļojumu literatūra pasaulē ir populārs literatūras žanrs. Šobrīd ir plašas iespējas ceļot un dalīties ar saviem iespaidiem un zināšanām par apmeklētajām valstīm dažādos formātos. Šis literatūras žanrs sniedz iespēju cilvēkiem, kas nevar atļauties ceļot, gūt personīgu pieredzi par svešām zemēm caur autora piedzīvojumiem un pieredzi, ar kuru viņš ir dalījies. Ceļojumu literatūras autori var būt svētceļnieki, iekarotāji, pētnieki vai tā saucamie *backpackers*, mazsvarīgākas atpazīstamas personas, kā arī atpazīstami rakstnieki, kuri dalās ar savu personīgo pieredzi vai pilda izdevniecības pasūtījumus (Thompson, 2011, 1. lpp.). Ceļojumu literatūras žanrs ir viens no formu ziņā dažādākajiem literatūras žanriem, jo tas var sevī iekļaut vairākus žanra stila veidus sākot no dzejas, autobiogrāfijas, līdz ziņojumam, kas paredzēts ekonomiskiem vai politiskiem nolūkiem. Ceļojumu literatūras un ceļojumu

pierakstīšana zināma jau no viduslaikiem, kad ceļojumi tika pierakstīti hronikās, sešpadsmitā gadsimta ceļojumu pieraksti žurnālos un dienasgrāmatās, septiņpadsmitajā gadsimtā - vēstulēs, visi šie vēsturiskie ceļojumu literatūras pierakstīšanas veidi ir radījuši pamatu mūsdienu ceļojumu literatūrai (Porter,1991).

Ceļojumu dienasgrāmatas aizsākumi meklējami ceļojumu žurnālos. Ceļojuma žurnālu galvenā funkcija bija galveno notikumu īsa pierakstīšana, kuros iekļāva datumus un toponīmus, lai pēc ceļojuma beigām būtu vieglāk aprakstīt ceļojumu. Ceļojumu dienasgrāmatās autors vairāk iekļauj ceļojuma gaitas atspoguļojumu un aprakstu. Kā vieni no ceļojumu aprakstu nesējiem, ceļojumu dienasgrāmatas mēdz būt pilnīgākas ar informāciju, kultūrvēsturiskām un sadzīviskām detaļām, kuras ceļojumu žurnālos bieži tiek atnestas kā nenozīmīgas.

Ceļojumu ziņojumi jeb ceļojuma piezīmes – E.Ceske norāda uz to, ka, lai arī šis jēdziens tiek saprasts vienādi, ir jāpievērš uzmanība tam, ka piezīmes autors var rakstīt sev, bet ziņojumus parasti raksta kādam citam. Atšķirībā no ceļojuma apraksta, ceļojuma ziņojums ir saturiski īsāks, konkrētāks, kā arī parasti tiek atspoguļots viens galvenais ceļojuma aspekts. Ceļojuma apraksts ir plašākā un daudzpusīgākā no ceļojumu literatūras grupām, kurā autors visdaudzpusīgāk apraksta apceļoto zemi, kā svarīgs faktors ir tas, ka darbs tiek rakstīts publicēšanai, tādēļ tiek izmantoti arī citi informācijas avoti, kā citu ceļotāju ziņojumi, vietējo iedzīvotāju sniegtā informācija, statistika, likumu krājumi, ceļveži, vietējā prese un citi. Salīdzinot ar ceļojuma dienasgrāmatām, autora personiskā pozīcija nav tik izteikta (Ceske, 2013).

Ceļveži, kurus kādreiz identificēja ar ceļojumu rokasgrāmatām, ir ceļojumu literatūras grupa, kas tiek izdotas lielās tirāžās gan mūsdienās, gan vēsturiski ceļojumu rokasgrāmatu aizsākumi meklējami ap 18.gadsimta vidu. Ceļveži ir visbezpersoniskākais no ceļojumu literatūras veidiem. Ceļveži sniedz praktiskas ziņas par ceļojuma maršrutiem, ceļu un satiksmes stāvokļiem, sabiedrisko transportu, par administratīvajām ēkām, kas ir noderīgas ceļotājiem, viesnīcām, valūtu, norāda uz apceļojamās vietas plusiem un mīnusiem, informē par stāvokli valstī – ir droši ceļot vai nē. Pirms ceļojumu rokasgrāmatām, ap 16.gadsimtu, tika izdotas apodēmikas jeb pamācības kā pareizi ceļot. Tās bija adresētas noteiktiem sabiedrības sociālajām vai profesionālajām grupām. Apodēmikās skaidri izpaudās tā laika valdošie uzskati, kā vajadzētu ceļot, ko vajadzētu aplūkot un kā veikt ceļojuma piezīmes (Ceske,2013).

Viens no ceļojumu literatūras pamatprincipiem ir ceļojuma pierakstīšana, un pieredzes, kas tajā iegūtas no ceļojumiem. Ceļojumu literatūra nekad nevar būt objektīva,

ceļojumu teksti vienmēr būs uztveres reprezentācija, kā arī subjektivitātes reprezentācija. Lai arī daudzi ceļojumu literatūras autori, rakstot savus darbus, mēģina tos rakstīt kā dokumentāra stila ziņojumus, tomēr šie darbi ir indivīda personīgais skatījums uz pasauli. Sāra Milla (*Sara Mills*) savā pētījumā "Discourses of Difference" norāda, ka ceļojumu teksti seko diskursīvām stratēģijām, kas atkarīgas no dzimuma. Savās analīzēs par sieviešu autoru ceļojumu literatūru, viņa identificē vairākus norobežojumus ekspresijā – sieviešu rakstnieces ir vairāk prasīgas, kā vīriešu autori, kā arī vērš uzmanību diviem poliem, kas izdalās ceļojumu literatūrā – faktiskajiem, pētījuma manieres -3 ceļojuma autors ir izdzēšams, literārajiem – balstās 'sentimentālajā ceļotājā'. Viņa izsaka domu par ceļojumu apraksta autoru 'citpatību', ka šie autori seko, dokumentē savu ceļojumu, apmeklējot vietas un pasniedzot informāciju kā citplanētietis (Seed,2004).

Ceļojumu literatūrai ir liela nozīme, vēsturiskajā perspektīvā skatoties, literatūras attīstībā, kā arī ceļojumu literatūrai ir un bija antropoloģiska nozīme. Ceļojumu literatūra sniedz liecības par dažādu valstu tautu fiziskajām pazīmēm, izskatu un apģērbu, kultūras iezīmēm, dzīves paradumiem, laika apstākļiem konkrētos laika posmos. Vēsturiski ceļojumu literatūru ir ietekmējuši gan valdošās iekārtas, gan autora subjektīvais skatījums caur savu vērtību prizmu, kas bieži veicināja nepatiesu faktu nonākšanu ceļojumu aprakstu literatūrā. Arī šis fakts raisa diskusijas, jo ceļojumu apraksti ir literatūras žanrs, tas nav tīru faktu izklāts, un kā jau literatūra, tas ir fantāzijas un domu lidojuma rezultāts (Brown,2000). Lai arī lasītāji, lasot ceļojumu aprakstu literatūru, sagaida patiesu informāciju un uzticas autoram, jo viņš balstās uz savu pieredzi, šo pieredzi pasniedzot kā patiesību. „Ceļojumu literatūra apzīmē tos tekstus, kuri atstāsta personas ceļojumu no vienas vietas uz noteiktu citu vietu un kurai ir ilgstošas īpašības - vai nu formālas, vai uz saturu balstītas – kas rezonē ar lasītājiem no dažādām ērām ar dažādām interesēm, izcelšanos un sagatavotību” (Brown, 2000).

1.3.Ceļojumu literatūra kā literatūras hibrīdžanrs

Hibrīds – kas tāds, kas ir jauktas izcelsmes vai sastāva, piemēram, vārda, kura elementi tiek iegūti no dažādām valodām. Tāds kam ir divi komponenti, kas sniedz tādas pašas vai līdzīgus rezultātus (FreeDictionary).

Ceļojumu literatūra vispārīgi tiek uzskatīta par hibrīdžanru, kas pārklājas, piemēram, ar autobiogrāfijām, utopisko rakstīšanu un romāniem. Žanra stāstījuma konvencijas, kas ir mainījušās gadsimtu laikā, ceļotāja psiholoģiskais portrets, autora vieta kultūrā, konteksta sociālā un politiskā izcelšanās, ceļotāja līdzdalība vai ideoloģiskais fons rakstīšanas periodā, kā arī saikne starp varu un imperiālismu, formas – stāstījuma līmenī, uztveri, attieksme un

pasauls uzskatījums, ko reprezentē ceļotājs ar savu pieredzi. Diskursīvo veidojumu saspēle, piemēram, kategoriju mijiedarbība, kā dzimums, rase, etniskās piederības, klase, seksuālās orientācijas, veido procesa reprezentāciju. Reprezentāciju analīzes kā procesu literārās hibridizācijas izpēti, kas raksturo ceļojumu aprakstus kā īpašu žanru. To nākas iesaistīt pēc metodiskā līmeņa, literārā kriticisma pārklāšanos, antropoloģiju, kultūras vēsturi un psihoanalīzi: iekšējā tekstualizācija, starpdisciplinārās kritiskās pūles. Ceļojumu literatūra ietver dažādas funkcijas atkarībā no dažādiem vēstures periodiem, kuros tā tika radīta, un tā ir bijusi lasīta ar dažādām disciplinārām perspektīvām: kā memoāri, filozofiskas esejas, ģeogrāfiskie un antropoloģiskie dokumenti un vēsturiskie traktāti, tādejādi parādot savu hibrīda dabu. Tā konvencijas, īpaši kodificētas no 17.gadsimta un turpmāk, kaut gan ir ļoti mainīgas, tomēr atspoguļo nodomus, kas vienmēr ir kopā ar ceļojumu literatūru: sekmēt zināšanas par citām kultūrām un paražām, reprezentēt ceļojumu kā hermeneitisku procesu. Sakarības starp iedomu un faktiskajiem elementiem ceļojumu literatūrā, uzsver augsto literāro ceļojuma reprezentāciju. Tajā pašā laikā uzsverot ceļojuma aprakstītāja pieredzes svarīgumu, kā ideju aprites. Daudzas ceļojumu pieredzes (gan no romantisma laikmeta, gan Viktorijas laikmeta) māca, ka cilvēki izmanto, lai ceļotu grāmatas, kas apraksta jaunas vietas, kas tiks apmeklētas, kas palīdz ceļotājam būt par starpnieku starp veco un jauno, zināmo un nezināmo, raksta piezīmes brauciena laikā, pārrodoties mājās tās pārraksta un publicē savu grāmatu par ceļojumu. Tiek ceļots, lai rakstītu, jo ceļošana ir rakstīšana, kas rada jaunu tendenci - ceļot ar mērķi rakstīt (Monticelli, 2005).

Intertekstualitātē daudzi ceļojumu apraksti izceļ ceļojumu literatūru kā spēcīgu veidu, lai piesaistītu dažādus ceļotājus no dažādām kultūrām un veicinātu zināšanas par citām kultūrām un cilvēku dažādību. Tomēr tas iemieso šķietami spēcīgu risku: tas var sasmalcināt zināšanas, reproducēt stereotipus, izskaust dažādību. Tulkošana un intertekstualitāte izsaka ceļojumu apraksta un ceļojuma kvalitāti, kā arī rada sliksni starp realitāti un uztveri, uztveres un reprezentācijas kvalitāti, pieredzi un rakstīšanas procesu, starp dažādām kultūrām un starp ārējo un iekšējo pieredzi: ceļotājs – rakstnieks (Monticelli, 2005).

Apskatot ceļojumu literatūras un ceļojumu aprakstu žanru, jāsecina, ka šo literatūras žanru ir ietekmējušas gan valdošās iekārtas, gan reliģijas. Ceļojumu apraksts ir visdaudzpusīgākā un plašākā no ceļojumu literatūras grupām, kas sniedz visplašāko skatījumu uz veikto ceļojumu. Ceļojumu aprakstu žanrs tiek uzstatīts par hibrīdu literatūras žanru, jo tas apkopo citu žanru pazīmes, kā arī ir sastopams ļoti dažādos formātos un izteiksmes līdzekļos. Plašie ceļojumu apraksti velk paralēles ar antropoloģijas pierakstiem, kad tiek analizētas citas kultūras un tās ārējās pazīmes. Ceļojumu aprakstu literatūru, kā hibrīdžanru ietekmē arī

ceļojumu aprakstu autoru dažādā izcelsme un iepriekšējās zināšanas. Ceļojumu aprakstu rakstīšanu var ietekmēt autora iepriekšējā pieredze literatūras jomā kopumā, piemēram, ja autors pirms tam ir rakstījis romānus, tad visticamāk arī viņa rakstītais ceļojumu apraksts būs romāna formātā un ar romānam raksturīgajām literatūras pazīmēm. Ja ceļojuma apraksta autors ir, piemēram, žurnālists, visticamāk, ka ceļojumu aprakstā būs analītiskas iezīmes, kurās tiks apskatīts ceļojums dažādos kontekstos, apskatot apceļotās valsts politisko situāciju, valsts vispārzināmās problēmas, tiks vairāk analizēti fakti un mazāk romantizēts pats ceļojums. Bieži ceļojumu aprakstus raksta ceļotāji, kuriem nav ne literārās, ne žurnālistikas pieredzes un izglītības, piemēram, alpīnisti, avantūristi. Šīs izdotās grāmatas noteikti atšķiras ar literārās valodas lietojumu, tiek vairāk izteikts autora subjektīvais skatījums uz notiekošo.

1.4.Ceļojumu literatūra un antropoloģija

Ceļojumu aprakstiem un ceļojumu literatūrai kopumā ir nenoliedzama saistība ar antropoloģiju. Antropoloģija (grieķu anthropos - cilvēks, logos - mācība) ir zinātne par cilvēkiem šī jēdziena visplašākajā skatījumā. Antropoloģija ir visaptveroša un integrējoša zinātne, kas pēta cilvēkus gan visos laikos, gan visās kultūras un tradīciju izpausmēs. Antropoloģija nodarbojas gan ar cilvēku bioloģijas, gan kultūras un sabiedrisko izpausmju pētīšanu. Galvenās antropoloģijas nozares ir bioloģiskā jeb fiziskā antropoloģija un kultūras jeb sociālā antropoloģija (2015).

Antropoloģija ir cilvēku pētīšana, pagātnes un tagadnes. Lai saprastu visu plašo un sarežģīto cilvēces vēsturi, antropoloģija iezīmē un ceļ zināšanas no sociālās un bioloģiskās zinātnes, tāpat kā no cilvēces un fizikas zinātnes. Galvenā antropologu pētīšanas problēma ir cilvēku problēmu atrisināšana. Vēsturiski, antropologi tiek apmācīti četrās nozarēs: Socio-kulturālā antropoloģija, bioloģiskā/ fiziskā antropoloģija, arheoloģija un lingvistika. Antropologi bieži integrē šīs perspektīvas savos pētījumos, mācībās un profesionālajās dzīvēs (American Anthropological Association,2015).

Socio-kulturālā antropoloģija pēta sociālās iezīmes un prakses kultūrā, ar speciālu ievirzi, kā cilvēki dzīvo specifiskās vietās, un kā tie organizē, valda un rada jēgu savām darbībām. Socio-kulturālās antropoloģijas pazīme ir ieinteresētība kopīgajās pazīmēs un atšķirībās gan sabiedrībā, tās rases nozīmē, seksualitātē, šķirās, dzimumos un nacionalitātē. Pētījumi socio-kulturālajā antropoloģijā ir iezīmīgi ar uzsvāra likšanu uz dalībnieku novērošanu, kas ietver pētnieka iesaistīšanos pētniecības kontekstā, lai gūtu sajūtu par to, kā vietējās zināšanas tiek liktas lietā, lai risinātu ikdienas dzīves problēmas un situācijas un pamata filozofisko problēmu risināšanu, zināšanām, patiesības un taisnīguma izjūtu,

tiesiskuma telpu. Tēmas, kuras pēta socio-kultūras antropologi ir veselība, darbs, ekoloģija un vide, izglītība, lauksaimniecība un tās attīstība, sociālās pārmaiņas (American Anthropological Association,2015).

Bioloģiskā vai fiziskā antropoloģija meklē sapratni par to kā cilvēki adaptējas dažādās vidēs, kā bioloģiskie un kultūras procesi mijiedarbojas, lai radītu izaugsmi, attīstību un uzvedību, un kas izraisa slimības un priekšlaicīgas nāves. Turklāt tie ir ieinteresēti cilvēka bioloģiskajā izcelsmē, attīstībā un variācijās. Šie antropologi primāro uzmanību vērš jautājumiem, kas skar evolūcijas teoriju, cilvēku vietu dabā, pielāgošanos un cilvēka bioloģiskās variācijas. Lai izprastu šos procesus, bioloģiskie antropologi studē citus primātus, fosilos materiālus, aizvēsturiskos cilvēkus un bioloģiju – veselību, hormonus, augšanu un attīstību – cilvēces ģenētiku (American Anthropological Association,2015).

Antropologi – arheologi pēta tautu kultūras un pagātņi, no tālākās aizvēstures līdz nesennai pagātnei, izmantojot vēstures materiālu analīzi, sākot no artefaktiem un pierādījumiem par pagātnes vides arhitektūru un ainavu. Lietiskajiem pierādījumiem, piemēram, keramikas, akmens darbarīkiem, dzīvnieku kauliem, dzīvojamo ēku paliekām, kas tiek pārbaudītas teorētiskās paradigmas kontekstā, lai risinātu tādos jautājumus, kā sociālo grupu veidošanās, ideoloģiju veidošanās, uzturēšanās modeļus un to mijiedarbību ar apkārtējo vidi. Tāpat kā citās jomās antropoloģija, arheoloģija ir salīdzinošā disciplīna; tā atzīst, ka katra sabiedrība ir produkts, ar savu īpašu vēsturi, un ka ikvienā sabiedrībā pastāv gan patstāvīgums, gan mainīgums (American Anthropological Association,2015).

Lingvistiskā antropoloģija salīdzina un pēta veidus, kādā valoda atspoguļo un ietekmē sociālo dzīvi. Tā pēta daudzus veidus, kā valodas prakse definē komunikācijas modeļus, formulē sociālās identitātes un grupu kategorijas, organizē liela mēroga kultūras uzskatus un ideoloģijas, un, kopā ar citām nozīmīgi veidojošām formām, apvieno cilvēkus ar kopīgām kultūras pārstāvēniecībām, dabas un sociālajām pasaulēm. Lingvistiskā antropoloģija nodarbojas ar varas izpratnes, nevienlīdzības, sociālo pārmaiņu pētīšanu, īpaši, ja tie ir radušies un pastāv caur valodu un diskursu (American Anthropological Association,2015).

Pirms antropoloģija, kā pētniecības metodi, sāka izmantot novērojumus uz lauka un pat pirms tās modernā varianta, B. Malinovska darbs Trobrianda salās, kas ir mainījis un iezīmējis paškonceptualizāciju Rietumu antropoloģijai, ceļošana – uz novērojamo lauku, no lauka un atpakaļ uz lauku – ir biju nenošķirama no antropoloģiskās prakses. Vēl vairāk, antropoloģijas teorija un etnogrāfisko datu vākšana jau sen ir atkarīga no ceļotājiem,

misionāriem un tirgotājiem, ar kuriem tie ir pat dalījušies pamatnostādnēs un etnogrāfisko datu vākšanas vadlīnijās (Strauss,2012).

No otras, tekstuālās puses, šīs attiecības, pateicoties jaunajai interesei par etnogrāfisko tekstuālo dabu, kas kā jebkurš cits, pat literārais teksts, izmanto noteiktus retoriskus paņēmienus, kurus ir norādījuši antropologi. Līdzību starp šīm retorikas metodēm, ko izmanto etnogrāfijas un ceļojumu aprakstu rakstīšanā, kopējā kontekstā šie darbi ir ļoti līdzīgi saturiskā ziņā – ceļojumu apraksti, misionāru vēstules, dienasgrāmatas un žurnāli.

Gan ceļojumu literatūras rakstniekam, gan antropologam – etnogrāfam ir jāceļo ar mērķi rakstīt. Antropologam – etnogrāfam tas ir ar mērķi doties uz lauka novērojumiem, un ceļotājam – rakstniekam, lai pildītu savus darba pienākumus – ceļot, vērot, gūt pieredzi un to pierakstīt.

Konceptualizācijas lauka veidošanās periodā un tā izveidošanās kā īpatnība sociālo/ kultūras antropoloģijas (kā veids, izveidojot robežas ar citām disciplīnām, kuras ir pētījušas kultūru un sabiedrību, bet izmantojot atšķirīgas metodoloģijas), antropologi bija ceļojumā uz eksotisku, ģeogrāfiski attālu vietu, lai pētītu dažādus aspektus sociālo un kultūras dzīvi kopienās, iegremdējot sevi pētāmajā sabiedrībā. Kā, piemēram to darīja B. Malinovskis, veicot lauka novērojumus, viņš dzīvoja kopā ar cilti, apguva viņu valodu, ievēroja viņu tradīcijas un paražas. B. Malinovskis bija pirmais antropologs, kas devās veikt antropoloģiskus novērojumus uz lauka, pirms tam citi antropologi, tā saucamie „krēsla antropologi”, savas teorijas būvēja balstoties uz materiāliem, kurus savos ceļojumos bija savākuši valdības pārstāvji, misionāri un ceļotāji. B. Malinovskis bija pirmais, kas kā pētniecības metodi izmantoja pētāmās grupas valodas apguvi un dzīvošanu viņu vidē, lai gūtu padziļinātu un korektu informāciju par pētāmās tautas un teritorijas pazīmēm (Strauss,2012).

“Etnogrāfija ir aprakstoša zinātne, kas pēta tautas, un citu etnisko kopību, izcelšanos, izvietojumu, materiālo un garīgo kultūru, kultūrvēsturiskās attiecības starp visu pasaules daļu tautām. Mūsdienu antropoloģijā un socioloģijā etnogrāfija ir kvalitatīvs cilvēku sociālo parādību apraksts, kas balstīts uz lauka pētījumiem. Šādā aspektā etnogrāfija ir holistiska (vispārīga, integrējoša) pētījuma metode, kas balstās pieņēmumā, ka sistēmas īpašības nav iespējams precīzi aprakstīt, ja tās tiek skatītas atrauti viena no otras. Mūsdienās etnogrāfija kā pētniecības metode tiek plaši lietota ne tikai antropoloģijā, bet arī socioloģijā un organizāciju pētniecībā.” (2009)

Dž.Klifords (J.Clifford) rakstā, tiek izdalītas un identificētas četru veidu etnogrāfiskās varas etnogrāfiskajos tekstos: empīriskais, interpretēšanas, dialogiskās un polifonija. Empīriskais sadalījums tika izveidots un konsolidēts laika posmā no 19.gs līdz 1950.gadam. Pirmsākumi tās veidošanai sakrīta ar lauka pētījumu attīstību antropoloģijā un ar lauka pētniekiem, kas savāc etnogrāfiskos datus, un ir bruņota ar leģitimezētu zinātnisko objektivitāti un teorijām, literāro hartu. Līdz ar to, pēc tam, kad antropologi bija pārtraukuši paļauties uz citiem informācijas vācējiem no lauka, kas bija ceļotāji un tulki, antropologi paši sajuta pieredzi, ko sniedz darbs viņu pētāmajā vidē. Pieredze, kas iegūta ceļojot, pieredze būt citā vietā, svešā kultūrā, kā galvenais ceļojumu literatūras rakstnieks un ceļojuma aprakstīšana ir balstīta uz pieredzi, kas padara autora tekstus ticamus. No otras puses ir grūti spriest par pieredzi, kas tāpat kā intuīcija, pēc Kliforda domām, bieži ieņēma misticisma lomu. Tomēr ceļojumu aprakstiem, ne tā kā etnogrāfijās, atsaucoties uz pieredzi, tas nav tikai nestabils fons. Citiem vārdiem sakot, ar zinātniskiem tekstiem, kā etnogrāfijas, kas nodrošināja ne tikai ar pieredzi, bet ar institucionālo un disciplināro vēsturu, nav vietas empīriskām subjektivizācijām. Ceļojot rakstnieks tiek pakļauts dažādiem spēkiem un maigākiem ierobežojumiem (Strauss,2012).

Etnogrāfijas un ceļojumu apraksti ir savienoti ar vienu no pamata antropoloģiskajām iezīmēm. Proti, datu vākšana, kā jau iepriekš ir minēts, ir balstīta uz personīgo pieredzi, bet tas ir tieši personiskā, kas tuvojas etnogrāfijas teksta robežām. Tiek uzskatīts, ka etnogrāfijas ir aizņēmus no citiem žanriem, piemēram, ceļojumu grāmatām, personīgajiem memuāriem, žurnālistikas, misionāru piezīmēm, kolonistiem, koloniālajām amatpersonām un citiem. Marija Luīze Prata (*Mary Louise Pratt*) savās pārdomās par antropoloģijas līdzību ar ceļojumu aprakstiem, ir ievērojusi, ka antropologu ziņojumi par lauka darbu neaprobežojas tikai ar pliku faktu izklāstu par novērojamo tautu, bet darbi sarakstīti nodaļās, aprakstot ceļu līdz novērojumu laukam, satiktajiem cilvēkiem, grūtībām ar kurām pētnieks ir saskāries ceļā (Strauss,2012). Visi šie raksturojošie elementi ir raksturīgi ceļojumu aprakstu literatūrai un ceļojumu aprakstu autoru skatījumam uz apceļojamo vietu, kas vēlreiz velk paralēles šajās divās aprakstu disciplīnās – etnogrāfijās un ceļojumu aprakstos. Kā arī gan etnogrāfs, gan ceļojumu rakstnieks saskaras ar grūtībām pasniedzot savu pieredzi rakstiski. Abos apraksta veidos, autors redīgē savas piezīmes, subjektīvi redīgējot tekstu un atstājot viņaprāt noderīgāko un patiesāko informāciju, nolemjot, ko atstāt lasītājam un ko atmet.

Džeims Klifords (*James Clifford*) bija pirmais, kas uzvēra antropoloģisko etnogrāfiju un antropoloģijas ciešo saistību ar ceļojumu aprakstiem un ceļošanu. Antropoloģijai un ceļojumu aprakstiem ir nenoliedzama saistība, kas pārklājas vairākos laukos. Ceļotāji, kas

pirmajiem antropologiem sniedza savus pierakstus un novērojumus par svešajām zemēm, bija tie, kas ietekmēja antropoloģijas zinātnes sākumu, jo tieši ceļotāju, nevis pašu zinātnieku novērojumi bija tie pēc kuriem vadījās antropologi savos pētījumos. Ceļojumu apraksti savā veidā ir antropoloģiskie novērojumi, jo tiek aprakstīta kāda tauta, nācija un kultūra, kas pašam ir sveša, tiek veikti novērojumi un izdarītas piezīmes, pētīta un salīdzināta autoram zināmā kultūra ar svešo. Galvenās atšķirības antropoloģiskajos novējumos un ceļojumu aprakstos ir tas, ka ceļojumu aprakstu rakstnieki ir subjektīvāki un aprakstus vairāk veic caur savu subjektīvo skatījumu uz citu kultūru; antropologi apraksta konkrētas pazīmes, piemēram, kādas cilts apģērba detaļas, nepievienojot tām emocionālo kontekstu.

Ceļojumu apraksti, kā antropoloģisks materiāls ir bijis vēsturiski nozīmīgs, un ir nozīmīgs arī mūsdienās. Pasaule nebeidz mainīties un attīstīties, kā arī nemazinās ceļotāju skaits, tieši pretēji, tas tikai pieaug. Mūsdienu ceļojumu aprakstu kultūra, kad apceļotās vietas tiek dokumentētas bildēs, videomateriālos un aprakstītas vārdiski, nākotnē sniegs lieliskus materiālus ar kuru palīdzību analizēt un pētīt ainas maiņas, kultūras izmaiņas. Pateicoties tehnoloģiskajām iespējām, ceļotāji dokumentē lielu apjomu noderīgas informācijas.

2.CEĻOJUMU APRAKSTU VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA PASAULĒ

Plaši tiek atzīts fakts, ka liela daļa civilizācijas vēstures ir liela daļa ceļošanas vēstures, kustības, migrācijas integrāciju jaunās topogrāfijās, kā piemēram ceļošanā, izbraucienos, nomadismā, svētceļojumos, emigrācijā, izpētē, populāciju izvietojumā. Civilizāciju vēsture arī aptver (iekļaujot ceļojumu aprakstus un ceļojumu literatūru, dokumentus, kartes, ilustrācijas un citus) un saņem, nodrošina sabiedrību ar pieredzi (Andras, 2006).

2.1.Antīkā pasaule

Ceļojumu aprakstiem ir sena vēsture, kas iestiepjas antīkajā pasaulē. Plašāk skatoties uz ceļojumu aprakstu definīciju un ceļojumu žanru kā tādu, var uzskatīt, ka stāsti un pasakas, kas pirmsākumos tika nodotas no mutes mutē un vēlāk pierakstītas, arī iekļaujas ceļojumu aprakstu žanrā. Kā, piemēram, Austrijas pamatiedzīvotāju dziesmas, kas saglabājušās līdz mūsdienām, un kurās tiek apdziedāti ceļojumi un piedzīvojumi. Ceļojumu apraksti, dažādās formās un literatūras žanros, vēsturiski ir pastāvējusi visu laiku. Par pirmo ceļojumu aprakstu tiek uzskatīts ēģiptieša Venamona (*Wenamaon*) (1130 p.m.ē.), ceļojums, kura mērķis bija pirkums – sūtījums viņa templim - ciedra koks. Viņa ceļojums izvērtās par katastrofu, kā rezultātā viņš nolēma par šo ceļojumu uzrakstīt ziņojumu, kas ir saglabājies līdz mūsdienām un tiek uzskatīts par senāko ceļojumu aprakstu. Vēl, kā spilgtus piemērus pirmajiem ceļojumu aprakstiem var minēt ‘‘Eposu par Gilgamešu’’ (1000 p.m.ē) un Homēra ‘‘Odiseju’’, kā arī Bībeles grāmatas ‘‘Genesis’’ un ‘‘Exodus’’. Homēra ‘‘Odiseja’’ tiek uzskatīta par Rietumu kultūras tradīciju atklājēju specifiski ceļojumu aprakstos (Thompson, 2011, 34.lpp. -35.lpp.).

Antīkās pasaules ceļotāji ceļoja dažādu iemeslu dēļ – karot, vai izbēgt no kara; tirgotos, ceļojot pa sauszemi vai jūru; reliģisku iemeslu dēļ – apmeklēt svētnīcu vai orākulus; lai pārvaldītu un saglabātu impērijas. Sākot no 1500 p.m.ē. ceļošanai parādās jauna nozīme, tiek ceļots atpūtas nolūkos, piemēram, apmeklēt lielo Sfinksu vai Piramīdas, kam parādās ievērojamu vietu apskatīšanas tendences. Jaunās ceļošanas tradīcijas radīja ar ceļojumiem saistītu tekstu rašanos, piemēram, Grieķu – *periploi*, vai Latīņu – *navigationes*. Lai arī antīkie ceļojumu apraksti ir tiek uzskatīti par vieniem no pirmajiem ceļojumu literatūras aizsācējiem, tomēr antīkajos laikos sarakstītajiem darbiem ir attāla līdzība ar mūsdienu izpratni par šo literatūras žanru, jo antīkie darbi netika rakstīti pirmajā personas formā. Komplicētākus ceļojumu aprakstus kā Antīkajā ērā, var atrast Klasiskajā laikmetā, darbos, kas iezīmē modernās ģenētikas kategorijas. Hērodots, kas tiek saukts par vēstures tēvu, tiek uzskatīts arī par ceļojumu aprakstu autoru, jo viņa darbs ‘‘The Histories (c.431 – 425 p.m.ē)’’, kurā

aprakstīts grieķu – persiešu karš, kas iekļauj garas etnogrāfiskas novirzīšanās kultūrās, kuras viņš aprakstījis, ceļojot pa Vidusjūru un Melno jūru.

Ķīnā ceļojumu literatūra kļuva populāra Song Dinsatijas laikā (960 – 1279). Ceļojumu literatūra ar nosaukumu ‘Youji Wenxue’ jeb ‘ceļojumu pierakstu literatūra’. Autori kā Fan Chengda un XU Xiake iekļāva ģeogrāfisko un topogrāfisko informāciju savos darbos. Dzejnieks un valstsvīrs Su Shi sarakstīja „Record of Stone Bell Mountain” kurā kā galveno izvirzīja filozofisko un morālo argumentāciju. Kā citus Ķīnas ceļojumu aprakstu literatūras piemērus var minēt autoru Kūkai „Sjōrai Moluroku” (804) un Ki no Tsurayuki „Tosa Nikki” jeb „Tosa dienasgrāmata”, kas bija revolucionāra grāmata, jo tās stāstītājs bija sieviete (Krook, 2013).

2.2. Viduslaiki

Viduslaiku ceļojumu literatūrai par ceļojumiem un aizrobežu vietām bija savas konvencijas. Tāpat kā cita literatūra viduslaikos tā, iezīmēja savu literāro kultūru, kas iekļāva izpušķotus ceļotāju novērojumus, kas bija ietekmējušies no Klasiskās ēras autoriem un kopēja viņu rakstības stilu vai mutvārdu tradīcijas. Faktiskie notikumi varēja būt sapludināti ar fikciju un fantāziju, kas iegūta no mutvārdu daiļrades vai citiem literatūras avotiem. Tāpat kā ar citiem literatūras žanriem, tika ņemti materiāli no citiem autoriem, pārveidoti, apvienoti un iesniegti no jauna. Dažādi dīvaini radījumi, kā, piemēram, antromorfī, kuri izmantoja savu vienu lielo kāju kā saulesargu, viduslaiku literatūrā ienāca no klasiskās literatūras, kas tika iekļauti viduslaiku literatūrā un nonāca cilvēku apziņās, kā reāli eksistējoši tēli. Viduslaiku cilvēki nesaņēma daudz informācijas, bieži vien daudzi cilvēki, kas piedzima un uzauga lauku teritorijās tur arī pavadīja visu dzīvi, nedodoties ārpus dzimtās vietas. Tomēr bija arī cilvēku grupas, kas ceļoja, un ir sniegušas ieskatu viduslaiku apstākļos. Karavīri devās pāri valstij vai ceļoja uz eksotisko austrumu Vidusjūru. Svētceļotāji devās svētceļojumos uz tuvākajām svētvietām, vai devās uz dievnamiem. Bišopi devās uz Romu, un pāvesta emisāri devās pārlūkot kristietībai pakļautās pāvesta zemes. Misionāri ceļoja uz Eiropas dažādiem nostūriem agrajos viduslaikos, vēlāk misionāri aizceļoja pat līdz Ķīnai. Ceļoja ne tikai garīdzniecības pārstāvji, bet arī amatnieki, kuri strādāja lielo romānikas un gotikas ēku būvniecībā, bija sava veida ceļojošā elite. Laulības starp aristokrātiem bija ar diplomātisku tendenci, kas notika starp dažādām valstīm, diplomātisko laulību rezultātā galma ļaudis, apkalpotāji un citi sekotāji pārcēlās no valsts uz valsti. Viduslaiku cilvēku dzīve, ceļošanas kontekstā, pilnībā atšķīrās no tā, kas tu biji un kāds bija tavš darbs. Šie faktori ietekmēja to vai

dzīves laikā tika ceļots vai nē. Viduslaiku pasaulē, viss, kas atradās ārpus zināmās teritorijas tika uzstatīts, ka ir pilns ar brīnumiem un pārdabiskām lietām.

Literatūra viduslaikos bija cieši saistīta ar kristīgo baznīcu, jo īpaši viduslaiku sākumposmā. Ceļojumu literatūra nebija doktrīnās noteikts teksts, kas tiktu kopēts rūpīgi un bez kļūdām. Dažu šo materiālu nosūtīšana vairāk līdzinās mutvārdu kultūrai, un daudzos gadījumos arī tiek iegūta no mutvārdu kultūras. Izmaiņas tekstos tika veiktas, lai iegūtu labu stāstu, pārstrādājot tekstus tika sapludināti fakti ar fikciju. Tas parādās arī rakstītajā ceļojumu literatūrā, nevis kā korupcija, bet gan kā daļa no mākslas. Ir vērts apsvērt, kas trūkst viduslaiku ceļojumu literatūrai, jo izglītība bija paredzēta tikai konkrētām sociālajām klasēm. Ja ceļojošie amatnieki būtu rakstījuši ceļojuma dienasgrāmatas, tad vēsturiskajos avotos būtu daudz informācijas un avotu, kas mums ir zuduši rakstīt neprasmes dēļ.

Zināma aizraušanās ar tālo un eksotisko nozīmēja arī, ka lielā mērā autora attēlojums rakstiski par savu apdzīvoto zemi tika atstāts novārtā. Svētceļnieki, aprakstot savus svētceļojumus, nestāstīja, ko redzējuši ceļā, tikai stāstus. Hroniku rakstnieki veica gadījuma novērojumus par apceļotajām valstīm, bet ne līdz 15. gadsimtam, kad piemēram, tika izdots izdevums „Lielbritānijas apraksts”. Pēc baznīcu reformācijas, notika būtiskas pārmaiņas klosteru likvidēšanā. Baznīcas īpašumu konfiskācija raisīja interesi par valsts topogrāfiju, ko izraisīja apziņa, ka lielas vēstures paliekas joprojām pastāv valsts kopējā ainavā. Antikvariāti 17., 18. un 19.gadsimtā radīja pilnīgi jaunu literatūras žanru – vēsturisko ceļojumu literatūru (Tillton, 2009).

2.3. 15.gadsimts līdz 19.gadsimts

15.gadsimts sākās lielais atklājumu laiks Eiropā, lai atklātu jaunas valstis. Tādi atklājēji, kā Kristofers Kolumbs, vai jaunu maršrutu atklājējs Bartolomeu Diašs. Šie lieli atklājēji bija arī kolonisti, atklājot un kolonizējot citas zemes, šie ceļotāji rakstīja ceļojumu žurnālus, kuros minēja gan atklāto vietu ģeogrāfisko izskatu, gan kolonizēto zemju pamatiedzīvotāju etniskās pazīmes. Tomēr antropoloģiska informācija ceļojumu žurnālos tika iekļauta salīdzinoši maz, lielie atklājēji devās ekspedīcijās ar savām ekspektācijām par savu civilizāciju un sabiedrību, īpašu uzmanību nepievēršot kolonizētu teritoriju kultūrām un paražām.

Profesionālam rakstniekam bija un vēl joprojām ir viena vissvarīgākā saite – lasītājs. Ja lasītājs bija ieinteresēts kādas vietas aprakstā, rakstnieks varēja piedalīties nomadismā un doties uz kādu no vietām. Ceļojumu apraksti bija vieni no pirmajiem bestselleriem. 1727.gadā

Daniels Defo (*Daniel Defoe*), kura grāmata „Robinsons Krūzo” tiek uzskatīta par pirmo noveli, kas sarakstīta angļiski, pabeidza savu trešo ceļojumu aprakstu „A tour thro’ the whole island of Great Britain”. 18.gadsimts ceļojumu aprakstus izdeva arī tādi rakstnieki kā Gēte, kurš aprakstīja savu ceļojumu uz Itāliju, kas tika publicēts 1817.gadā. Arī Č.Dikens rakstīja par Itāliju, apkopojot eseju sērijas, kas pirmo reizi tika izdotas 1846.gadā. Tādi rakstnieki kā Lords Bairons, Henrijs Džeims, Hermanis Melvils – visi rakstīja ceļojumu aprakstus, tāpat kā definējot fikciju un dzeju deviņpadsmitajā gadsimtā, kā arī visi bija daļa no respektējamiem rakstniekiem. 18.gadsimts un 19.gadsimts ceļojumu aprakstu literatūru pārcēla profesionālā literatūras žanrā, jo ceļojumu aprakstus rakstīja profesionāla rakstnieki, ne tikai ceļotāji, kolonisti vai garīdznieki. Grāmatu izdošana kļuva lētāka un bija iespējama lielākos apjomos, grāmatu cena samazinājās un tās varēja iegādāties arī vidējās klases eiropieši, līdz ar grāmatām par plašo pasauli pie lasītājiem nonāca arī ķecerīgs un revolucionārs pasaules skatījums (Manley, 2014).

2.4. 20.gadsimts

20.gadsimts vēsturē ir iegājis kā viens no dramatiskākajiem laika posmiem. Pasaule pieredzēja daudzas krīzes un pārmaiņas. Šajā gadsimtā tika pieredzēti divi pasaules kari, jaunu režīmu veidošanās – totalitārā režīma izveidošanās, racionālisma un humānisma krīze, ļoti strauja tehnoloģiju attīstība, rūpnieciskās ražošanas kāpums, kam sekoja ekoloģiskas problēmas. Daudziem šiem faktoriem bija cieša saistība ar kariem un to norisēm (Mičulis).

Līdz ar straujo transporta un tehnoloģiju attīstību, cilvēkiem pavērās daudz plašākas iespējas ceļot. 20.gadsimtā iezīmējas ceļojumu literatūras rakstīšanas konstrukciju attēlojumi, kas skaidri saskatāmi stilistikas noteikumos. 20.gadsimtā ceļojumu apraksti sāk iegūt romānam līdzīgus apveidus, ceļojumu apraksti sāk saplūst ar fikciju. 20.gadsimts iezīmē vēl kādu svarīgu pavērsienu ceļojumu literatūrā – ceļot sāk arī sievietes, kuras sāk rakstīt ceļojumu aprakstus, kas piešķir tiem jaunu skatījumu. Sievietes vairāk koncentrējas uz attiecībām starp indivīdu un sabiedrību caur kuru tā virzās. Ceļojumu aprakstos parādās tādas tēmas, kā ekoloģiskās problēmas, nabadzība un planētas nākotne. Spēcīgas un oriģinālas sieviešu rakstnieku balsis ienāk žanrā. Piemēram, Sāras Vīleres (*Sara Wheeler*) darbs „Terra Incognita: Travels in Antarctica”(1997), kas sīki izklāsta ne tikai ceļojuma norisi laikā un telpā, bet arī sniedz skatījumu no sieviešu dzimuma puses (Vahabi, 2012).

20.gadsimts pasaulē ienesa straujas un pārsvarā dramatiskas pārmaiņas, kas atstāja iespaidu uz visām dzīves jomām. Iespējas ceļot un apskatīt citas valstis un kontinentus tagad bija ne tikai valstsvīriem, augstdzimušajiem vai bagātajiem. Ceļot, tuvākus vai tālākus

maršrutus, varēja atļauties lielākais vairums. Pasaules ātrā izpēte, radīja arvien lielāku cilvēku interesi par eksotiskām vietām, kas radīja pieprasījumu pēc ceļojumu aprakstiem, ceļvežiem un ceļojumu literatūras un informācijas kopumā. 20.gadsimts mainīja ar ceļojumu aprakstu mērķi. Ceļojumu apraksti vairs nebija nepieciešami, lai tikai aprakstītu kādu zemi un tās kultūru un iedzīvotājus, tie sāka sniegt globālu problēmu izklāstus. Ceļojumu aprakstos tika vairāk vēstīts par apceļotās vietas sociālajām, ekoloģiskajām un citām problēmām. 20.gadsimts arī ir tas laiks, kad ceļojumu apraksti ieguva arī elektronisku versiju. Līdz ar datortehnoloģiju un Web tīmekļa rašanos, ceļojumu apraksti ieguva dažādus digitālos formātus. Pārceļoties 21.gadsimtā ceļojumu literatūra, atšķirībā no iepriekšējiem gadsimtiem, kad tā tika rakstīta, rediģēta un izdota pēc autora atgriešanās mājās, tiek ievietota tīmeklī jau ceļojumu apraksta rakstītāja ceļošanas laikā. Tas piešķir žanram jaunas pazīmes, kas rakstnieka iespaidus un novērojumus, uzreiz pasniedz lasītājam, neļaujot autora domām mainīties laika gaitā, kā tas bija, piemēram, 19.gadsimtā. Autora mirkļa iespaidi, līdz ar foto un video failiem, uzreiz nonāk pie lasītāja, ļaujot tam justies tā it kā lasītājs pats piedalītos ceļojumā.

21.gadsimta ceļojumu aprakstu literatūra ir daudz mainījusies. Atšķirībā no vēsturiskajiem ceļojumu aprakstiem, kad tehnoloģiskās iespējas nebija vai bija minimālas, un ceļotāji savas piezīmes veica tikai rakstiski ar roku zīmētām ilustrācijām, mūsdienās ceļojumu aprakstu autoriem vairs nav jāpūlas, lai aprakstītu kādas valsts iedzīvotāju izskatu, ainavas, ģeogrāfiskās pazīmes, visu ir iespējams iemūžināt ar tehnoloģiju palīdzību. Tehnoloģiju attīstība ir sadalījusi ceļojumu aprakstus vairākās daļās. No tikai rakstiskiem materiāliem, ceļojumu apraksti ir pārvērtušies gan foto stāstos un ceļojumu ilustrācijās, gan video materiālos. Ceļojumu video un filmas mūsdienās ir ļoti populāras. 21.gadsimta cilvēks ir piesaistīts tehnoloģijām, īpaši televīzijai un internetam. Televīzijas veidotie ceļojumu raidījumi kļūst saistošāki, kā lasīt ceļojumu aprakstus, jo ir iespējams vizuāli redzēt apceļoto teritoriju, dzirdēt informāciju par reprezentēto vietu, kā arī, dzirdēt raidījuma veidotāja viedokli un sekot viņa piedzīvojumiem.

2.5.Literatūras un grāmatniecības attīstība Latvijā

Latviešu literatūra radusies trīs gadsimtu laikā – no 16.gadsimta līdz 19.gadsimta pirmajai pusei. Latviešu literatūras pirmsākumi tika radīti ar mērķi pierakstīt utilitārus un didaktiskus tekstus. Šajā laikā latviešu literatūra tika aizgūta no Vācijas. Vācu mācītāji bija pirmie, kas tulkoja tekstus, sacerēja oriģināldarbus, radīja pamatus latviešu literārajai valodai un rakstībai, kā arī izstrādāja pirmās vārdnīcas. Vēsturiskajiem apstākļiem Latvijas teritorijā

bija liela nozīme arī literatūras attīstībā. Līdz 19.gadsimtam latvieši atradās dzimtbūšanā, kuriem piekļuve un izpratne par literatūru vai citām Vācu kultūras izpausmēm bija ļoti attāla, kā arī skeptiski tika uztverta kristīgā ticība, kas tajā laikā diktēja kultūras un domas attīstību. Latviešiem nebija savas inteligences, un pateicoties dzimtbūšanai tai nebija arī iespējas rasties. Mācītāji, kas tajā laikā tulkoja literatūru, latviešiem tulkoja kristīgo rituālu tekstus, sadzīvē noderīgus tekstus, retāk kādus emocionālus darbus. Mācītāji neuzskatīja par vajadzīgu tulkot klasicisma „augstos” žanrus, kā odas un himnas.

16.gadsimtā pastāvēja latviešu literatūra, kas bija rakstīta ar roku latviešu valodā, baznīcas vajadzībām. Pirmais zināmais teksts latviešu valodā ir 1507.gada katoļu baznīcas rokasgrāmata Agenda, kurā ar roku ir ierakstītas tēvreizes. Pirmais zināmais iespiestais teksts latviešu valodā ir tēvreizes paraugs, kas atrodams S.Minstera (Munster) grāmatā Cosmographie. Pirmā līdz mūsdienām saglabājusies grāmata ir 1585. gadā Viļņā iespiestais katoļu katehisms Catechismus Catholicorum. Grāmatas pamatā ir vācu jezuīta Petra Kanīzija (Canisius) katehisma teksts. Tiek uzskatīts, ka tulkojumu veicis vācu mācītājs E. Tolgsdorfs (1550 - 1620). 1588. gadā Rīgā tika nodibināta pirmā tipogrāfija, kuru vadīja Nikolajs Mollīns. Tipogrāfija lielākoties iespieda tekstus vācu, latīņu un zviedru valodā. Pirmo grāmatu latviešu valodā izdeva 1615.gadā, tā bija luterāņu rokasgrāmata. Šajā laikā tika tulkoti garīgo dziesmu teksti no vācu valodas, kas bija tiešs tulkojums bez atskaņām un ritma. Latviešu valodas specifika netika izmantota.

„18. gadsimta sākumā Ziemeļu kara (1700 - 1710) un tam sekojošās mēra sērgas (1710 - 1711) laikā Latvija tika izpostīta, un jau tā retie literārie mēģinājumi un arī kultūras dzīve kopumā uz vairākiem gadu desmitiem apsīka pavisam.” Lai arī Eiropā 18.gadsimtā plauka dažādi literatūras žanri, Latvijas teritorija un latvieši, kas visu laiku tika pakļauti citām varām un citu valstu kultūrām, nevarēja attīstīt savu literatūru, kā arī nevarēja iedvesmoties no Eiropas rakstniekiem, jo tie netika tulkoti un piedāvāti latviešiem. Viens no pirmajiem autoriem, kas sāka izglītēt latviešu tautu, rakstot un izdodot dažāda žanra un satura grāmatas latviešu valodā bija Gothards Frīdrihs Stenders (1714 - 1796) jeb Vecais Stenders. „Vecais Stenders sarakstīja „Latviešu gramatiku” (Lettische Grammatik, 1783), kurā ietvertas apceres ne tikai par latviešu ortogrāfiju, gramatiku, semantiku, bet arī par etnogrāfiju, tulkošanas teoriju, folkloru. stilistiku.” Augstas gudrības grāmata no pasaules un dabas” (1774, 1776), kas ir vērienīgs populārzinātnisks darbs, kurā enciklopēdiskā skatījumā izklāstīta pasaules uzbūve. Grāmatā “Svēti stāsti” (1756), kas vēlākajos izdevumos ieguva Mazās Bībeles nosaukumu, lasāmi vairāk nekā 100 Bībeles spraigāko un dramatiskāko tekstu pārstāsti. Vecais Stenders sastādīja vārdnīcas un ābece, rakstīja baznīcas dziesmas, kurās kristīgo ideju

abstrakcijas allaž mēģināja saistīt ar ikdienišķām norisēm, tādējādi padarot tās saprotamas jebkuram lasītājam. Vecais Stenders popularizēja un rakstīja arī populāro literatūru. Viņš sarakstīja arī vairākus dzejoļu krājumus - latviešu zemniekiem paredzētas, dzejiskā formā sacerētas pamācības. Autors savus dzejoļus dēvēja par "dziesmām": pēc klasicisma kanona atšķirībā no odām un himnām dziesmas pieder "vidējam žanram", tātad - izprotamas arī zemniekiem." Vecais Stenders sniedza latviešiem pirmo iespēju izglītoties un iegūt zināšanas caur rakstītu vārdu, kas bija ne tikai garīga satura literatūra, bet populārzinātniska un izklaidējoša.

18.gadsimta vidū Latvijas teritorijā ienāca pirmie periodiskie izdevumi – kalendāri, kuros bija iekļauti arī maza apjoma stāsti, fabulas un dzejoļi. Kalendāri ļoti ilgu laiku bija vienīgā latviešu zemniekiem pieejamā laicīgā literatūra. Vēlāk arī iznāca žurnāls latviešu valodā. „Apgaismības laikmeta idejas Latvijā reprezentēja Garlībs Merķelis (1769 - 1850) - domātājs, filosofijas doktors, žurnālists, literatūrkritiķis - viena no gaišākajām personībām tā laika vēsturē. Visus savus darbus viņš sarakstīja vāciski; latviešu valodā tie tika pārtulkoti tikai 20. gadsimta sākumā, tomēr tie stipri iespaidoja topošās latviešu inteliģences pasaules skatījuma veidošanos. Ar grāmatu Latvieši, sevišķi Vidzemē filozofiskā gadsimta beigās (1796) Merķelis darīja pasaulei zināmu, ka ir tāda tauta kā latvieši un apcerēja viņu traģisko likteni. Vidzemes senatnē (divās grāmatās, 1798 - 1799) viņš aprakstīja latviešu senvēsturi, izmantodams teiksmainus motīvus un meklēdams tajos paralēles ar Bībeles sižetiem” (Latvijas Literatūras centrs).

19.gadsimta pats sākums neiezīmēja straujas pārmaiņas latviešu grāmatniecības un literatūras ainā. Lai arī parādījās ar vien jauni latviešu rakstnieki, tie izdeva dzeju, stāstus, romānus. Informācijas par autoriem, kas būtu izdevuši ceļojumu aprakstu literatūru nav. Izdotajām grāmatām joprojām bija reliģiska pieskaņa. Tomēr 19.gadsimts atnesa svarīgu pagrieziena latviešu literatūrā, līdz ar Jaunlatviešu kustības rašanos. „Jaunlatviešu idejas literatūrā realizējās kā mēģinājumi ieraudzīt, atrast vai no jauna radīt latviskuma kodu, ap kuru apaudzēt tekstu un līdz ar to radīt jaunu literatūru. Līdz ar to izvērsās modināšanas motīvi: literatūra vispirmām kārtām tiecās parādīt un pierādīt, ka šaisaulē ir tāda tauta kā latvieši - un pierādīt to pašam latvietim, kurš parasti nebūt nelepojās ar savu zemniecisko izcelsmi un izdevīgā gadījumā labprāt pārvācojās”. Līdz ar jaunlatviešu idejām un aktīvo literāro darbību, 19.gadsimta otrajā pusē Latvijā bija daudz jauni, inteliģenti rakstnieki. 19.gadsimts Latvijas literatūrai deva tādus izcilus rakstniekus kā Alunāns, Auseklis, Pumpurs, Brāļi Kaudzītes, R. Blaumanis, J.Poruks, Aspazija, E.Veidenbaums. 19.gadsimta latviešu

literatūra koncentrējās ap nacionālo pašapziņu un latviskās identitātes meklējumiem. Tika rakstīta dzeja, proza, noveles un romāni (Latvijas Literatūras centrs).

Ceļojumu literatūras attīstībai pasaulē un latviešu literatūras attīstībai ir ļoti daudz atšķirības. Latvijas teritorija, kas pastāvīgi ir atradusies zem kādas citas varas, literatūras attīstības ziņā bija atpalikusi no pārējās pasaules līdz pat 19.gs vidum. Pasaulē ceļojumu literatūra attīstījies un dažādos formātos pastāvējusi kopš antīkā posma. Arī 20.gadsimtā latvieši tika pakļauti citām valstīm, līdz ar to citām ideoloģijām, tika uzspiesta sveša valoda un ideoloģiski pareizi rakstnieki, rakstīšanas veids un literatūra kopumā. Šajā nodaļā tika apskatīta literatūras attīstība Latvijā, lai sniegtu ieskatu un salīdzinājumu ar pasaules literatūras attīstību kopumā un Latvijas, kas salīdzinot ar pasaules, ir bijusi daudz lēnāka.

3.SEMIOTIKAS TEORIJA

Semiotika ir zinātnes disciplīna par zīmju sistēmām, to vispārīgajām īpašībām un mijiedarbības likumiem. Zīmju sistēmas galvenā funkcija ir informācijas vai jēgas nodošana, izpratnes nodrošināšana, emocionālā iedarbība. Semiotika tiek lietota kulturālu parādību – literatūras, mākslas, etnogrāfijas, mitoloģijas un reliģijas- izpētē. Valodniecībā semiotiku izmanto, lai pētītu nozīmīgu zīmju sistēmas – cilvēku valodas īpašības, valodas zīmes īpatnību (2009).

J.Lotmana semiotikas teorijas centrā ir: pirmkārt, kultūra ir ārkārtīgi sarežģīts teksts, kas sastāv no tekstu hierarhijas un, otrkārt, ka kultūra ir individuālās apziņas savienojums un tādejādi var tikt uzrādīta kā kolektīva doma un ne tikai metaforiski, bet funkcionāli un strukturāli (Semenko, 2013). J. Lotmans tekstu apskata kā jēgas radīšanas mehānismu. Tas ir apskatītās komunikācijas sistēmas centra elements. A.Pimanova savā bakalaura darbā norāda, ka „J.Lotmans skaidro, ka lingvistu vairāk interesē teksta valodas struktūra, bet vienkāršo informācijas saņēmēju jeb lasītāju saista tieši ziņas saturs. Abos gadījumos teksts nav vērtīgs pats par sevi, bet tas kalpo par sava veida iepakojumu, no kura tiek izņemts intereses objekts.” (Pimanova,2009) Izolētas skaņas ir analizētas un iekļautas semiotikas fenomenā ir uzskatītas par zīmju pēctecību. No otras puses īpaši izsaka vēlmi izpaust vienkāršu komunikācijas aktu – komunikācijas apmaiņu starp saņēmēju un ziņas sūtītāju – kā primāro elementu un modeli jebkuram semiotikas aktam. Tā rezultātā, individuālais zīmju akts ir pienācis zīmju apmaiņai par paraugu dabīgās valodas un dabīgās valodas modeļu - kā universālus semiotiskos modeļus, bet semiotika pati ir centusies tikt uztverta, kā lingvistisko metožu pagarināšana, objektiem, kas nav iekļauti tradicionālajā valodniecībā (Lotmans, 1981).

Jaunu mākslas darbu radīšana, iezīmē kvalitatīvu jaunu posmu pieaugušo sarežģītību teksta struktūrā. Daudzslāņu un semiotikas neviendabīgs teksts var kļūt par sarežģītām attiecībām gan ar apkārtējo – kultūras kontekstā, gan ar saviem lasītājiem; tas pārstāj būt vienkāršota ziņa no sūtītāja līdz saņēmējam. Kondensējot informāciju, tā iegūst atmiņu. Tajā pašā laikā, tas atklāj kvalitāti, kuru Heraclitus definē kā „sevis audzējošu simbolu”. Šajā posmā parādās augošā strukturālā sarežģītība, teksts parāda intelektuālas ierīces īpašības – tas ne tikai rada informāciju, kas tiek pārveidota formā, bet arī pārveido ziņas un attīsta jaunas. Šādos apstākļos, teksta sociokomunikatīvā funkcija kļūst ievērojami sarežģītāka. To var samazināt ar šādiem procesiem:

1. Komunikācija starp sūtītāju un saņēmēju. Teksts pilda ziņu nesēja funkciju no informācijas nesēja uz auditoriju.

2. Komunikāciju starp auditoriju un kultūras tradīcijām. Teksts pilda kolektīvās kultūras atmiņas funkciju. Šajā statusā atklāj nepārtrauktas papildīšanas spējas un saņem dažus aspektus no uzkrātās informācijas, kas tajā glabājas un uz laiku vai pilnīgi aizmirstot citus.

3. Komunikācija lasītājam pašam ar sevi. Teksts – īpaši svarīgi tas ir tradicionāliem, seniem tekstiem izšķirot to augsto kanonitāti – iegūst dažus personības aspektus no paša teksta adresētāja. Šādā komunikācijas veidā saņēmējs sniedz informāciju par sevi, teksts spēlē starpnieka lomu, palīdzot reorganizēt lasītāja personību un mainīt savu strukturālo orientāciju, un tās saikni ar metakulturālo konstrukciju.

4. Lasītāja komunikācija ar tekstu. Manifestējot intelektuālās īpašības, augsti organizēts teksts pārstāj būt tikai starpnieks komunikācijas darbībā. Tā kļūst par sarunu biedru uz līdztiesīgiem pamatiem, kam ir augsta autonomijas pakāpe. Lai gan autors un lasītājs var ar to darboties kā ar neatkarīgu un intelektuālu struktūru, spēlējot aktīvu un neatkarīgu lomu dialogā. Šajā sakarā metafora ‘sarunāties ar grāmatu’ izrādās pilna ar dziļu jēgu.

5. Komunikācija starp tekstu un kultūras kontekstu. Šajā gadījumā teksts nav aģents komunikatīvām darbībām, bet pilnvērtīgs tās dalībnieks, kā informācijas sniedzējas vai uztvērējs. Teksta kulturālajam kontekstam var būt metaforisks raksturs, kā tad, kad teksts tiek uztverts kā aizstājējs vispārējam kontekstam, noteiktā attiecībā, kas ir ekvivalenta, kad teksts reprezentē kontekstu kā daļu no visa. Tā kā kultūras konteksts ir sarežģīts un neviendabīgs fenomens, tad teksts var iekļūt dažādās attiecībās ar dažādiem strukturālajiem līmeņiem. Visbeidzot, teksti, kā stabilas un norobežotas struktūras, tekstam ir tendence pāriet no viena konteksta uz citu, kā tas parasti notiek ar ilgdzīvojošiem mākslas darbiem. Kad mākslas darbi pārceļas uz citu kultūras kontekstu, tas darbojas kā ziņotājs, kas ir pārvietots uz jaunu komunikatīvo situāciju un izceļ līdz šim slēptus aspektus savai kodēšanas sistēmai. Šī ‘sevis pārkodēšana’ saskaņā ar situāciju atklāj analogiju starp simbolisko personības uzvedību un tekstu. Tādējādi teksts pielīdzina sevi kultūras visumam, no vienas puses kļūst lielāks un iegūst kultūras modeli, no otras puses tai ir tendence uz neatkarīgu uzvedību ciktāl tas pielīdzina sevi kā autonomo indivīdu (Lotmans, 1981).

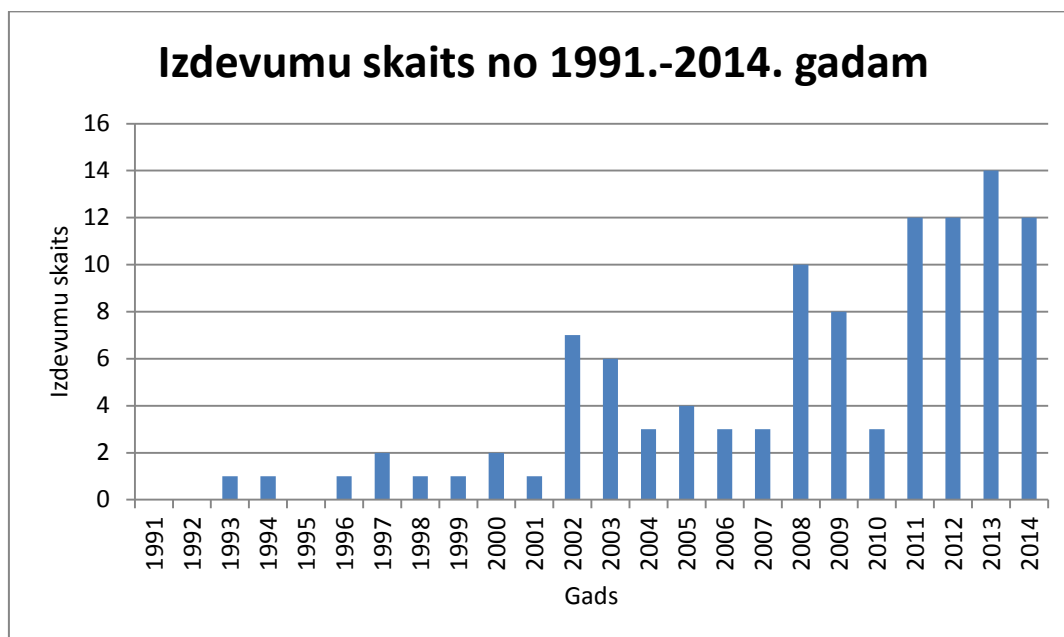
Komunikācija ir viena no svarīgākajiem aspektiem, ja tiek runāts par autora un lasītāja attiecībām. Tas cik labi autors spēj uzrunāt lasītāju un iesaistīt to savā ceļojumā, lielākoties nosaka, vai ceļojumu apraksts būs komerciāli veiksmīgs.

4.CEĻOJUMU APRAKSTU BIBLIOGRĀFIJAS ANALĪZE

Apkopojot ceļojumu aprakstu drukātos izdevumus Latvijā no 1991.gada līdz 2014.gadam, izvirzītā hipotēze - Latvijā vairāk izdod ārzemju autoru ceļojumu aprakstu izdevumus - netika pierādīta, kā arī apgalvojums, kas tika izteikts pētījuma sākumā, ka drukātos materiālus nomaina digitālie, kā rezultātā izdevumu skaits būs samazinājies, netika pierādīta. Gan hipotēze, gan izteiktais apgalvojums tika apgāzts un tika pierādīts pretējais – pēc neatkarības atgūšanas, deviņdesmitajos gados, ceļojumu aprakstu izdevumu skaits ir ļoti minimāls, vai nav izdotas grāmatas šajā žanrā vispār. Izdoto grāmatu skaits sāk palielināties tikai 2008.gadā, kad ir izdotas 10 grāmatas. No 2008.gada līdz 2014.gadam drukāto grāmatu skaits ir skaitliski pieaudzis, līdz 2013.gadam izdotas ap desmit grāmatām, bet visvairāk grāmatas izdotas 2013.gadā, kad izdotas 14 grāmatas. Ņemot vērā digitālo resursu popularitāti un pieejamību plašām sabiedrības masām, kā arī mazākajām izmaksām, jo ceļojumu aprakstu resursi tiešsaistē pieejami par brīvu, pētījuma sākumā uzskatīju, ka ieinteresētība ceļojumu aprakstu žanrā, drukātajās versijā, būs mazinājusies. Tomēr, pēdējo gadu tendence liecina, ka elektroniskie resursi veiksmīgi līdās pastāv ar drukātajiem materiāliem. Tas, ka kopš 1991.gada līdz 1993.gadam nebija iespējams atrast nevienu ceļojuma aprakstu izdevumu, kas izdots Latvijas izdevniecībās latviešu valodā, skaidrojams ar vēsturisko faktoru. Arī laika posmā no 1993.gadam līdz 1998.gadam izdotas tikai piecas grāmatas. Pēc neatkarības atgūšanas, 1991.gadā, grūtā ekonomiskā stāvokļa un valsts sistēmas maiņas atstātajām sekām, uzņēmumi, tajā skaitā arī izdevniecības, savu darbību uzsāka vai atsāka ļoti lēni. Tikai 1993.gadā tika izveidota Latvijas grāmatizdevēju asociācija, dažus gadus vēlāk tika pieņemtas dažādas regulas, kas saistītas ar grāmatām pievienotajiem PVN. Otrs faktors, kas deviņdesmito gadu sākumā ietekmējis grāmatu izdošanas ir finansiālais aspekts. Ekonomiskās situācijas maiņas dēļ, nebija iespējams ceļot, kā arī izdevniecībām nebija līdzekļu, kurus piešķirt autoriem grāmatu rakstīšanai, kā tas notiek pašlaik, kad tiek izdotas grāmatu sērijas ar ceļojumu aprakstiem, piemēram, „Vēju Rozes”, kurās konkrēti autori apceļo ārzemes un raksta ceļojumu aprakstu žanra grāmatas.

Netika pierādīts arī apgalvojums, ka Latvijā tiek izdotas vairāk ārzemju ceļojumu aprakstu grāmatas – tulkotā literatūra. Izveidojot izdevumu bibliogrāfiju, tika secināts, ka ceļojumu apraksta žanra literatūrā dominē latviešu autori, tulkotās ceļojumu aprakstu

grāmatas tiek izdotas salīdzinoši mazāk – no izveidotās bibliogrāfijas - 106 grāmatām, 64 izdevums ir oriģinālliteratūra, bet 41 izdevums ir tulkotā literatūra.

Att.1.1. Ceļojumu aprakstu izdevumu grafiskais attēlojums

Pēc tabulā grafiski apvienotajiem datiem, var secināt, ka izdevumu, ceļojumu aprakstu grāmatu, izdošanas skaits ir mainījies ļoti dažādi. No 1991.gada līdz 1993.gadam, ceļojumu parakstu žanrs Latvijā, nav bijis pieprasīts, nav izdots neviens oriģinālliteratūras darbs, kā arī nav izdots neviens tulkotais darbs. No 1993.gada līdz 2001.gadam izdoto izdevumu skaits gadā nepārsniedz divus izdevumus, kā arī ir gadi, piemēram, 1995.gads, kurā nav neviens izdevums, kas ir ļoti maz, lai žanrs spētu iegūt stabilu vienu starp citiem, daudz lielākiem un populārākiem literatūras žanriem, tomēr žanrā parādās izdoti iespiedizdevumi. 2002.gadā un 2003.gadā novērojams grāmatu izdošanas pieaugums. Tomēr no 2004.gada līdz 2007.gadam, novērojams atkārtots izdevumu samazinājums, kas salīdzinoši strauji pieaug 2008.gadā, kad ir izdoti desmit izdevumi. Sākot ar 2008.gadu, ceļojumu aprakstu grāmatu izdošana sāk palielināties, gadā tiek izdoti līdz četrpadsmit izdevumi. Visstraujākais izdevumu pieaugums ir pēdējos gados, sākot ar 2011.gadu, kas turpinās līdz 2014.gadam, kad izdevniecības izdod virs 10 ceļojumu aprakstu izdevumiem gadā, no kuriem lielākā daļa ir oriģinālliteratūra, kas skaidrojams ar ceļojumu aprakstu sēriju izdošanu, kā, piemēram, Jāņa Rozes apgāda izdotā sērija „Vēju Rozes” un apgāda AGB izdotā ceļojumu sērija ”Tik un tā”.

Bibliogrāfijas ierakstu analīze:

- No 1991.gada līdz 1993.gadam sastādītajā bibliogrāfijā nav neviens ieraksts. Izmantojot dažādas meklēšanas metodes, netika atrasts neviens Latvijā izdots izdevums latviešu valodā.
- 1993.gads – viens izdevums „7000 un vairāk”. Izdevuma autors Teodors Ķirsis (dzimis 1942. gada 25. novembrī Jelgavā, miris 2003. gada 9. decembrī Jaunzēlandē) bija latviešu uzņēmējs, sabiedriskais darbinieks un alpīnists. Sarakstījis divas grāmatas par alpīnismu. Izdevējs – „Jāņa Sēta”.
- 1994.gads - viens izdevums „Pāri okeānam”. Izdevuma autors Paulis Sproģis. Izdevniecība Zinātne.
- 1996.gads – viens izdevums “Sievietes džungļos”. Izdevuma autore Ingrīda Muižniece. Izdevniecība – “Likteņstāsti”
- 1997.gads – viens izdevums “Ceļš nekad nebeidzas”, izdevuma autors Teodors Ķirsis, izdevniecība – “Jāņa sēta”.
- 1998.gads – viens izdevums “Skorpiona ceļš”. Izdevuma autors Egons Eglītis.

Līdz 1999.gadam izdoti tikai pa vienam izdevumam gadā. Visi izdoto izdevumu autori ir no Latvijas, nav izdots neviens tulkotais izdevums.

- 1999.gads - divi izdevumi “Vēstules no Gobi” un “Ar velosipēdiem pa Ēģipti”. Autori Uldis Tīrons un Krogzemis Džeims. Izdevniecības – „Raka” un „Jumava”.
- 2000.gads – “Svētceļnieka piezīmes”,” Kalnu apsētais”. Autori - Geikins Ārijs, Kammerlander Hans. Izdevniecība „AGB”.
- 2001.gads – izdevums “Smailītē uz Amazoni : Ginesa rekords: visgarākais ceļojums smailītē - 12 000 jūdžu”. Autors - Starkell Don. Izdevniecība „AGB”.

1999.gadā un 2000.gadā izdevumu skaits aug par vienu izdevumu. Tiek izdota arī viens tulkotais izdevums. 2001.gadā tiek izdots tikai viens izdevums, kas ir tulkotais izdevums.

- 2002.gads – izdevumi „100 pasaules skaistākās pilsētas : brīnišķīgs ceļojums pa pieciem kontinentiem”, „Karavāna iet nāvē : drāma Takla Makana tuksnesī” , „Ekspedīcija "Pasaules jumts" , „Zeme, kur viss iespējams : ceļojums pa Indiju un Nepālu”, ” Klaidonis : latvieša piedzīvojumi, kuģojot pa Rietumeiropas upēm un kanāliem”, „ Everest : ekspedīcija uz galējo punktu” , „Sapņu karavāna :

pasauls izcilākā alpīniste ”. Autori – Baumann Bruno, Jaunarājs Jānis, Krogzemis Džeimss, Messner Reinhold, Reinisch Gertrude . Izdevniecības – “ Zvaigzne ABC”, “Jumava”, “AGB”.

2002.gadā strauji pieaug izdoto izdevumu skaits. Tiek izdoti septiņi izdevumi. Dominē trīs izdevniecības. Šajā gadā izdevumos dominē tulkotā literatūra.

- 2003.gads – izdevumi “Indoķīnas neceļi : ceļojums pa Laosu, Vjetnamu un Kambodžu”, “Pastkartes no Austrumiem”, “Kailais kalns : Nangaparbats - brālis, nāve un vientulība”, “Mūsu Amerika”, “Vēstules no Arktikas”, “Cilvēks Austrumos “. Autori - Jaunarājs Jānis, Lorencs Juris, Messner Reinhold, Randers Ilmārs, Sīlis Ivars, Vovnijs Aleksandrs. Izdevniecības - „Jumava”, „Nordik”, „AGB”, „Jāņa Rozes apgāds”, „Lauku Avīze”.

Izdevumu skaits 2003.gadā paliek gandrīz nemainīgs no iepriekšējā gada, tik izdoti seši izdevumi. Pārsvārā izdota oriģinālliteratūra, viens tulkotais izdevums.

- 2004.gads – izdevumi „Antarktīda : paradīze un pekļe”, „Svētdienas sala : latviešu žurnālistes ceļojums aborigēnu Austrālijā” , „Pusceļš”. Autori - Messner Reinhold, Puķe Ieva, Stalbe Horens. Izdevniecības – „AGB” un „Jumava”.

- 2005.gads - izdevumi „Vēstules no Singapūras”, „Ar Latvijas karogu Ziemeļpolā ” , „Nanoks”, „Nezināmā Ķīna”. Autori - Kapickis Mārtiņš, Klaučēns Norberts, Sīlis Ivars, Šulcs Bruno. Izdevniecības – „Atēna, „Madris”, „Zvaigzne ABC”, „Lauku Avīze”.

- 2006.gads – izdevumi „Sirsnīgie suņi” , „Eiropas ceļojumi uz savu risku un atbildību ”, „Ceļojumu mozaīka : ceļojums uz sapņu zemi Austrāliju : Indoķīnas valdzinājums”. Autori – Ruka Elvita, Tooms Viljars, Strubergs Pēteris. Izdevniecības – „Avots”, „Dienas grāmaata”, „Jumava”.

- 2007.gads – izdevumi „Skarbās takas vilinājums”, „Skaistā Itālija”, „Baltā vientulība : mans ilgais ceļš uz Nangaparbatu ”. Autori - Bryson Bill, Laicens Linards, Messner Reinhold. Izdevniecības - „Zvaigzne ABC”, „AGB”.

Laika posmā no 2004.gada līdz 2007.gadam izdevumu skaits mazinājies ap trīs līdz četriem izdevumiem gadā. 2005.gadā izdota tikai oriģinālliteratūra, pārējos gados izdots vien līdz divi tulkotie izdevumi.

- 2008.gads – izdevumi „Pēdējā upe : traģiskie Šangrilā meklējumi ”, „Jeruzaleme un Svētā Zeme : ceļvedis”, „Parīzes klaidonis sešos kontinentos”,

„Austrumu motīvs”, „Tunisija : ceļvedis”, „Āzija ar suite acīm”, „Ceļš sākās Salacgrīvā : ceļojumi un citi notikumi”, „Āfrikas josta : no Rīgas līdz Keiptaunai”, „Sapņu zeme Austrālija : atkalredzēšanās ar Austrāliju, garā baltā mākoņa zeme Jaunzēlande, Tasmanija - sala, kurā mājo velns”, „Orinoko”. Autori - Balf Todd, Krogzemis Džeimss, Liepa Anita, Lisowska Elžbieta, Rozentāls Grigorijs, Saliņa Māra, Sils Harijs, Tauriņš Aleksandrs, Strubergs Pēteris. Izdevniecības – „Jānis Roze”, „Jumava”, „AGB”, „Rasa ABC”, „Zvaigzne ABC”.

Ar 2008.gadu strauji pieaug izdevumu skaits. Izdevumu izdošanā dominē lielās izdevniecības Jumava, Zvaigzne ABC, Jānis Roze, kas izdod pa vairākiem izdevumiem. Pārsvārā tiek izdoti latviešu autori. Tiek izdoti tikai divi tulkotie darbi.

- 2009.gads - izdevumi „Dievu dārzs”, „Septītajā dienā zeme bija zaļa : mana mūža ceļojumi un atmiņas”, „Brīvības grāmata”, „Svētceļotāja piezīmes”, „Sibīrijas iepazīšana laikā no 1962. līdz 1980. gadam”, „Trīs pārles Āzijas kaklarotā”, „Šambalas kods : ceļojums pa aizliegtajām pasaulēm / profesora Jurija Zaharova slepenā ekspedīcija”, „Mīlestības ceļš : grāmata par fotogrāfiju, vai, kur pārziemo sūfiji”. Autori - Durrell Gerald, Heyerdahl Thor, Lapsa Lato, Rudzītis Rihards, Strubergs Pēteris, Захаров Юрий, Саликов Андрей. Izdevniecības – „Jānis Roze”, „Nordik”, „Avots”, „Zvaigzne”.

- 2010.gads – izdevumi „Zem Toskānas saules”, „Grenlandes piezīmes”, „Nedzirdēti stāsti un nezināmi svētie”. Autori - Mayes Frances, Ulmanis Juris, Wells Michael. Izdevniecības – „Latvijas Grāmata”, „Zvaigzne ABC”.

Ar 2010.gadu strauji samazinās izdevumu skaits, bet tas tikpat strauji palielinās 2011.gadā. Dominē tulkotā literatūra.

- 2011.gads – izdevumi „Dzīves garša : autobiogrāfiska pavārgrāmata”, „Kurzeme-- francūža acīm”, „Kādu laiku būšu prom : kā es gāju pa Jēkaba ceļu”, „Sarunas ceļā”, „Kirgizstāna : Āzijas nepaklausīgā meita”, „Tadžikistāna : seifs ar putniņiem”, „Uzbekistāna : starp zeltu un urānu”, „Āfrika : kristīgā un mežonīgā Etiopija, senā kultūras zeme Ēģipte”, „Ceļojumu mozaīka”, „Tuvie Austrumi : fascinējošie Jordānijas, Sīrijas un Libānas dārgumi, Svētā zeme Izraēla”, „Nepāla : Bodhisatvas ceļš”, „Anglija : cilvēki un viņu valsts”. Autori – Jurkāne Ilze, Kauffmann Jean-Paul, KerkelingHare, Саликов Андрей, Užkalnis Andrius, Strubergs Pēteris, Ruka Elvita, Lorencs Juris. Izdevniecības – „Jānis Roze”, „Dienas Gāmata”, „Zvaigzne ABC”, „Latvijas Grāmata”.

2011.gadā izdoti divpadsmit izdevumi. No tiem lielākā daļa latviešu oriģinālliteratūra. Autori Ruka Elvita un Strubergs Pēteris izdevuši katrs pa trīs grāmatā. Dominē trīs izdevniecības.

- 2012.gads – izdevumi „Rīga-Pekina, jeb, Ceļošana un izdzīvošana ne-sezonā ”, „Ceļojumu "Čemodāns" : ceļojumu žurnāls : aizraujoši ceļojumi kopā ar ceļojumu žurnālu Čemodāns”, „Ziedu lietū : iepazīstot Butānu visgrūtākajā pārgājienā pasaulē” , „Biļete uz paradīzi : stāsti par ceļojumiem” , „Dzīvības un nāves Disnejlendā : Indonēzijā, Filipīnās, Laosā un Kambodžā”, „Gads Provansā”, „Mana turku kafija” , „Šrilanka : noslēpumainā ūdensroze Indijas okeānā” , „Gruzija : sarunas ar dūjām”, „Velokāpiens Muztagatā : turpināt būt pašam sev”, „Tie, kas uzdrošinās : atmiņu mozaīka”, „Leišmalīte”. Autori - Balode Ilona, Grange Kevin, Ģibiet, Lāsma, Lapsa Lato, Mayle Peter, Muktupāvela Laima, Neikena Ilze, Ruka Elvita, Šules Bruno, Tauriņš Aleksandrs, Ziedonis Imants. Izdevniecības – „Zvaigzne ABC”, „Dienas Grāmata”, „Jānis Roze”.

Izdevumu skaits gadā jau sāk būt padsmītos. Joprojām tiek vairāk izdoti latviešu autori. Izteikti dominē pie 2012.gada norādītās trīs izdevniecības.

- 2013.gads – izdevumi „Rīga-Pekina, jeb, Ceļošana un izdzīvošana ne-sezonā” , „Mans lidojums uz Gambiju”, „Dievmātes draudzene”, „Alhambra”, „Senie dzintara ceļi : no Rīgas līdz Bizantijai” , „Trīspadsmit Amerikas : Argentīna, Beliza, Čīle, Ekvadora, Gvatemala, Honduras, Kolumbija, Kostarika, Nikaragva, Panama, Peru, Salvadora un Venecuēla”, „Latviešu klaidoņu stāsti”, „Dāvana, jeb, Flensburgas noskaņas”, „Jēzus dzīves nezināmie gadi” , „Divpadsmit Latgales loki kopā ar Annu Rancāni”, „Izdzīvo. Piedzīvo. Lido”, „Pāri citroniem : optimists Andalūzijā ”, „Es un Dievs Bolīvijas džungļos” , „Šamaņu pusē”. Autori - Tīrons Uldis, Svoka Liene, Stewart Chris, Ruka Elvita, Rancāne Anna, Prophet Elizabeth Clare, Liepa Anita, Lapsa Lato, Kalnins Mara, Irving Washington, Ikstena Nora, Cukurs Herberts, Balode Ilona. Izdevniecības – „Neputns, „Amnis”, „Zvaigzne ABC”, „Dienas Grāmata”, „BaibaBooks”, „Jumava”.

Arī tiek izdoti padsmīti izdevumi gadā no kuriem lielākā daļa ir latviešu autoru izdevumi. Tiek atkārtoti izdota H. Cukura grāmata, kas Padomju Savienības laikā bija pakļauta cenzūrai.

- 2014.gads – „10 vīru ceļš līdz Murmanskai un vēl tālāk” , „Ceļā uz Maču Pikču : soli pa solim no jauna atklājot zudušo pilsētu” , „Apraksts kalnu tūrisma maršrutam Dombajs - Baksana - Mestija : maršruts veikts 1965. g. jūlijā-augustā ”, „Sapņu sala : stāsts par dzīvi un mīlestību Grieķijā ”, „Ceļojumu maģija”, „Labu apetīti! : ceļojums pa Franciju ar nazi, dakšīņu un korķviļķi”, „Apburtās salas”, „Pasaules lielākās pilsētas : ceļojums pa pasaules aizraujošākajām pilsētām”, „Gar malu Eiropai : epizodes iz kora "Gaudeamus" ikdiena”, „Mežone”, „Dienvidamerikas odiseja : [Argentīna, Čīle, Bolīvija, Peru]”. Autori – Adams Mark, Barclay Jennifer, Lorencs Juris, Mayle Peter, Melville Herman, Strayed Cheryl, Solozemnieks Jānis, Strubergs Pēteris. Izdevniecības - „BaibaBooks”, „Jumava”, „Jānis Roze”, „Zvaigzne ABC”.

Izdevumu skaits mazāks, kā 2013.gadā, bet tas nav strauji sarucis. Parādās tendence izdot vairāk tulkoto literatūru. Iekļauts arī pasaules bestsellers „Mežone”. Joprojām dominē izdevniecības• „Jumava”, „Jānis Roze”, „Zvaigzne ABC”.

Bibliogrāfijā tika apkopoti Latvijā izdotie izdevumi – oriģinālliteratūra un tulkotie izdevumi latviešu valodā. Latvijā izdotie izdevumi citās valodās, kā, piemēram, krievu valodā, netika iekļauti. Izvērtējot sastādītās bibliogrāfijas datus, jāsecina, ka Latvijā nav izdevniecības, kas specializējušās uz šī konkrētā žanra – šajā gadījumā ceļojumu aprakstu vai ceļojumu literatūras kopumā - izdošanu. Tika secināts, ka ceļojumu aprakstu izdevumus izdod daudzas izdevniecības – „Zvaigzne ABC”, „AGB”, „Jāņa Rozes apgāds”, „Jumava”, „Lauku Avīze”, „Atēna”, „Neputns”, „Nordik”, „Madris”, „LA izdevniecība”, „Avots”, „Dienas Grāmata”, „Daugavpils Druka”, „Sirds Gaisma”, „Vītola izdevniecība”, „Latvijas Grāmata”, „Latvijas Kristīgais radio”, „Lietišķās apmācības centrs”, „LiePa”, „Herberta Cukura piemiņas fonds”, „Pētergailis”, „Amnis”, „BaibaBooks”, „Jāņa Sēta”, „Daugava”. Tomēr no visām izdevniecībām, kas izdod ceļojumu aprakstu literatūru, priekšgalā izvirzās (izdevumu skaita ziņā) – „Zvaigzne ABC” – izdevis deviņpadsmit grāmatas, „Jumava” – izdevusi sešpadsmit grāmatas, „Jāņa Rozes apgāds” – izdevis desmit grāmatas, „AGB” – izdevis desmit grāmatas un „Dienas Grāmata” – izdevis vienpadsmit grāmatas, kas skaidrojams gan ar izdevniecību popularitāti, gan ceļojumu aprakstu sēriju izdošanu, kā tas ir „Jāņa Rozes apgādā” sērija „Vēju Rozes”, „AGB” sērija „Tik un tā”, kā arī izdevniecības virzieniem un lasītāju pieprasījumam konkrētajā literatūras žanrā.

Sastādot bibliogrāfiju, tika secināts, ka laika posmā no 1991.gada līdz 1993.gadam nav iespējams atrast ceļojumu aprakstu grāmatas, kas izdotas Latvijā. Izpētot izdevniecības,

kas visvairāk izdod ceļojumu aprakstu grāmatas, jāsecina, ka daudzas no tām savu darbību sāka vai atsāka tikai deviņdesmito gadu vidū, kas varētu būt viens no skaidrojumiem tam, ka laika posmā no 1991.gada līdz 1993.gadam nav iespējams atrast Latvijā izdotas ceļojumu aprakstu grāmatas, kā arī laika posmā no 1993.gada līdz 1998.gadam izdoti ļoti maz izdevumi, gadā aptuveni viens izdevums.

Izdevniecība „Jumava” savu darbību atsāka 1991.gadā, tomēr pirmos gadus nodarbojās ar brošūru drukāšanu, bet tikai gadu gaitā attīstoties, sāka izdot grāmatas (Jumava).

Apgāds „Zvaigzne ABC” savu darbību, pēc Padomju Savienības sabrukšanas, atsāka 1993.gadā Rīgā. Pēc produkcijas kopapjoma “Zvaigzne ABC” lielākais apgāds Latvijā. Apgāds specializējies mācību un pedagoģiskās literatūras izdevniecībā, kas izdod skolas mācību grāmatas, populārzinātnisku un enciklopēdisku literatūru bērniem.

Apgāds „Jānis Roze” savu darbību atsāka 1997.gadā, un 2001.gadā kā atsevišķs uzņēmums „Jāņa Rozes apgāds.” Apgāds izdod 35–45 grāmatas gadā: latviešu autoru darbus un tulkoto daiļliteratūru, dokumentālo prozu, mācību un uzziņu literatūru, grāmatas bērniem un jauniešiem, grāmatas par ceļojumiem, grāmatas vaļasbrīžiem un dāvanām, kā arī pavārgrāmatas un citas praktisku padomu grāmatas. Izdevniecībai ir ilggadīga sadarbība ar labākajiem tulkotājiem no angļu, vācu, itāļu, franču, spāņu, somu un citām pasaules valodām (Jāņa Rozes Apgāds).

Izdevniecība „Dienas grāmata” savu darbību uzsāka 2005.gadā, kas izdod gan latviešu oriģinālliteratūru, gan tulkotās grāmatas (2009).

Apgāds „AGB” savu darbību uzsācis 1994.gadā, un ir viena no pirmajām izdevniecībām, kas izdevusi ceļojumu aprakstu grāmatas. Tomēr sīkāka informācija par izdevniecību un tās darbību nav pieejama.

Bibliogrāfijas analīze lielākoties atbild uz jautājumu par ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijām Latvijā. Latvijas grāmatniecībā nav izteiktu tradīciju ceļojumu aprakstu izdošanā. Ceļojumu aprakstu grāmatas dažādos izdevumu skaitos izdod ļoti daudz izdevniecības un mazā apjomā. Nav konkrētas izdevniecības, kas izdotu ar ceļojumiem saistītu literatūru. Apkopotā ceļojumu aprakstu izdevuma skaita ziņā, jāsecina, ka, vairāk kā divdesmitu gadu ilgā laika posmā, ir izdotas tikai ap simts grāmatām latviešu valodā, kas ir skaidrojams ar žanra mazo popularitāti lasītāju vidū un mazo pieprasījumu. Analizējot izvēlēto laika posmu,

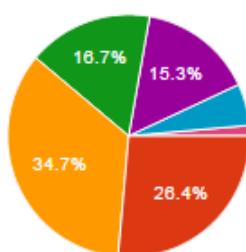
no 1991.gada līdz 2014.gadam, tika secināts, ka līdz 1993.gadam nav iespējams atrast nevienu Latvijā izdotu ceļojumu aprakstu grāmatu, kas būtu iekļauta nacionālajā bibliogrāfijā.

5. ANKETĒŠANAS REZULTĀTU ANALĪZE

Veicot respondentu aptauju, izmantojot Google+ platformu, kas paredzēta anketu veidošanai, tika iegūti 73 respondentu viedokļi par „Ceļojumu literatūras lasīšanas paradumiem”. Anketa sastāv no deviņiem jautājumiem, kuros tika noskaidrota respondentu attieksme pret ceļojuma literatūras un ceļojumu aprakstu lasīšanu, lasīšanas paradumiem. Ar anketēšanas metodi tika noskaidrots vai cilvēki, perspektīvi, mūsdienās dod priekšroku drukātu ceļojumu literatūras izdevumu lasīšanai, vai dod priekšroku Internet resursos publicētiem materiāliem. Aptaujājot respondentus, tika iegūti šādi rezultāti:

Pirmie divi anketas jautājumi bija deskriptīvie jautājumi, kas noskaidroja respondentu vecumu un dzimumu. 26.4% jeb 19 no respondentiem ir vecuma grupā no 15 līdz 25 gadiem. 34,7% jeb 25 no respondentiem ir vecumā no 25 – 35 gadiem. 16,7% jeb 12 respondenti ir vecumā no 35-45 gadiem. 15,3% jeb 11 respondenti ir vecumā no 45-55 gadiem. 5,6% jeb 4 respondenti ir vecumā no 55-65 gadiem. 1,4% jeb 1 respondents ir vecuma grupā virs 65 gadiem. Veicot aptaujas interneta vidē ir apgrūtināta iespēja sasniegt vecāka gada gājuma respondentus tik pat lielā skaitā, kā vecuma grupā no 15 līdz 35 gadiem, kas skaidrojams ar dažādo vecuma grupu tehnoloģiju lietošanas paradumiem. Vecuma grupa no piecpadsmit līdz trīsdesmit pieciem gadiem vairāk izmanto dator tehnoloģijas ikdienā, vieglāk saprot, kā aizpildīt anketas interneta vidē, kas varētu būt apgrūtināti cilvēkiem, kas ir vecākā vecuma grupā, un dator tehnoloģijas lieto tikai pamatvajadzībām, nemākot veikt sarežģītākas darbības. Respondentu vecuma grupu spektrs ir plašs, kas dod perspektīvi plašu ieskatu visu vecuma grupu viedokļos.

Lūdzu, norādiet savu vecumu!

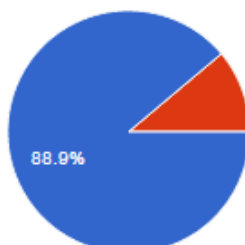
līdz 15	0	0%
15 - 25	19	26.4%
25 - 35	25	34.7%
35 - 45	12	16.7%
45 - 55	11	15.3%
55 - 65	4	5.6%
65 - ...	1	1.4%

Att.5.1. Aptaujāto respondentu vecums

Respondentu sadalījums pēc vecuma grupām ir 89,9% jeb 64 respondenti ir sievietes, bet 11,1% jeb 8 respondenti ir vīrieši. Lai arī portālā Draugiem.lv domubiedru grupā un izsūtītajās e-pasta vēstulēs tika uzrunāta arī vīriešu auditorija tomēr tā šo dzimuma grupu ir

sasniegusi minimāli. Nevienlīdzīgā anketas dzimuma sadalījuma rezultāta, pārsvarā tiek apkopots un analizēts sieviešu izteiktais viedoklis par ceļojumu literatūru. Nepieklūšana vīriešu respondentu grupai, varētu būt skaidrojama ar to, ka uzrunāto respondentu pasivitāti, neieinteresētību anketas tematā, kā arī sociālā portāla Draugiem.lv neizmantošanu ikdienā.

Lūdzu, norādiet savu dzimumu!

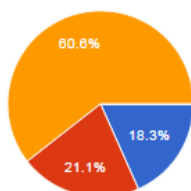

Sieviete	64	88.9%
Vīrietis	8	11.1%

Att.5.2. Aptaujāto respondentu dzimums

Anketas trešajā jautājumā tika noskaidrota respondentu vispārīgā ieinteresētība ceļojumu literatūrā. 18.3% jeb 13 respondenti atbildēja, ka, jā, viņi lasa ceļojumu literatūru. 21.1% jeb 15 respondenti atbildēja, ka viņi dod priekšroku citiem literatūras žanriem. Lielākā daļa respondentu atbildēja, ka lasa ceļojumu literatūru, bet reti – 60,6% jeb 43 respondenti. Analizējot šo jautājumu, var secināt, ka ceļojumu literatūra pārsvarā tiek lasīta ar gadījuma raksturu, ieinteresētība žanrā ir salīdzinoši maza no aptaujāto respondentu puses.

Vai Jūs interesē ceļojumu literatūra?

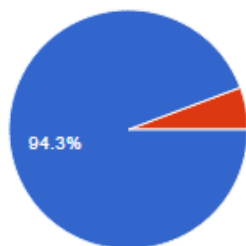

Jā, lasu ceļojumu literatūru.	13	18.3%
Nē, dodu priekšroku citiem literatūras žanriem.	15	21.1%
Lasu, bet reti.	43	60.6%
Cits	0	0%

Att.5.3.Respondentu ieinteresētība ceļojumu žanrā

Lai noskaidrotu vai respondentiem interesē citu cilvēku viedoklis par viņu izvēlēto galamērķi, tika uzdots jautājums – Vai Jūs interesē citu pieredze par Jūsu izvēlēto ceļojuma galamērķi? Šis jautājums tika uzdots, jo ceļojumu aprakstu literatūra balstās uz autora subjektīvo ceļojuma atspoguļojumu, autors dalās savā pieredzē, tādejādi radot lasītājam pozitīvu vai negatīvu iespaidu par ceļojuma galamērķi. 94,3% jeb 66 respondenti atbildēja, ka interesē, bet 5,7% jeb 4 respondenti atbildēja, ka neinteresē. Ieinteresētība citu pieredzē par izvēlēto ceļojuma galamērķi ir skaidrojama ar cilvēcisko faktoru, kad lasītājs vēlas pārliecināties, ka viņa izvēlētais ceļojuma galamērķis ir atbilstošs viņa ekspektācijām.

Vai Jūs interesē citu pieredze par Jūsu izvēlēto ceļojuma galamērķi?

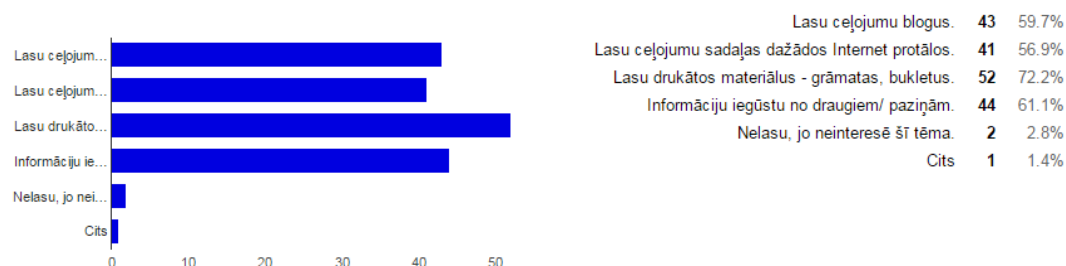

Jā, interesē.	66	94.3%
Nē, neinteresē.	4	5.7%

Att.5.4. Respondentu ieinteresētība citu viedoklī par ceļojuma galamērķi

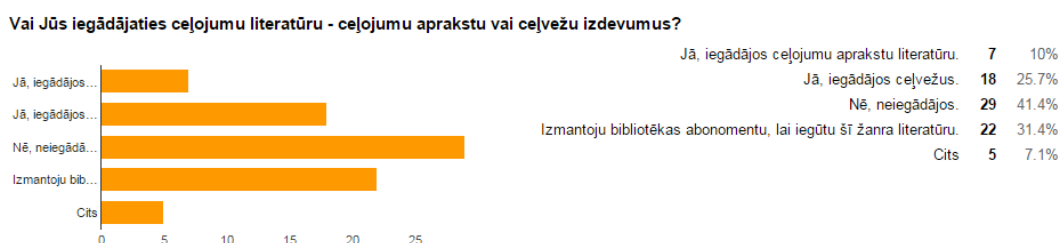
Viens no svarīgākajiem jautājumiem, kuru ietvēra anketa ir jautājums - Kādiem informācijas avotiem Jūs dodat priekšroku, lasot ceļojumu aprakstus (Šajā jautājumā respondenti varēja atzīmēt visus viņiem atbilstošos variantus)? Jautājums tika uzdots ar mērķi pierādīt hipotēzē izteikto apgalvojumu, ka cilvēki mūsdienās dod priekšroku internetā pieejamajiem ceļojumu aprakstiem, lasot *blogus* un dažādas portālu ceļojumu aprakstu sadaļas. 59,7% jeb 43 respondenti atbildēja, ka lasa ceļojumu blogus; 56,9% jeb 41 respondenti atbildēja, ka lasa ceļojumu aprakstu sadaļas dažādos interneta portālos; 72,2% jeb 52 respondenti atbildēja, ka lasa drukātos materiālus – grāmatas, bukletus; 61.1% jeb 44 respondenti atbildēja, ka informāciju iegūst no draugiem vai paziņām; 2,8% jeb 2 respondenti atbildēja, ka nelasa neko saistītu ar šo tematiku. Tā kā šajā jautājumā bija iespēja izvēlēties vairākus atbilstošos variantus, var secināt, ka respondenti izvēlās informāciju iegūt no dažādiem informācijas avotiem, strikti neizvēloties tikai vienu. Kā arī tiek apgāzta izvirzītā hipotēze, ka cilvēki priekšroku dod interneta resursiem, jo, izanalizējot sniegtās atbildes, var secināt, ka drukātajiem materiāliem tiek piešķirta tikpat liela nozīme, kā elektroniskajiem. Sasaistot šo jautājumu ar iepriekš iztīrīto par ieinteresētību konkrēti ceļojumu literatūras žanrā (Att. 5) var redzēt tendenci, ka ceļojumu literatūra netiek lasīta bieži, bet kad tiek, tad ar konkrētu mērķi.

Kādiem informācijas avotiem Jūs dodat priekšroku lasot ceļojumu aprakstus?

Att.5.5. Informācijas avotu izvēle ceļojumu aprakstu lasīšanā

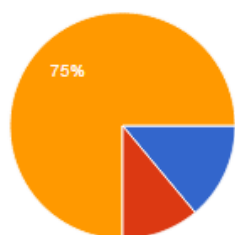
Noskaidrojot informāciju par to vai cilvēki iegādājas ceļojumu aprakstu literatūru, vai ceļvežus, atbildes tika sniegtas, ka 10% jeb 7 respondenti iegādājas ceļojumu aprakstu literatūru; 25,7% jeb 18 respondenti atbildēja, ka iegādājas ceļvežus; 41,4% jeb 29 respondenti atbildēja, ka neiegādājas ne vienu no ceļojumu literatūras veidiem; 31,4% jeb 22 respondenti atbildēja, ka izmanto bibliotēkas pakalpojumus, lai iegūtu šī žanra literatūru. Jāsecina, ka ceļojumu aprakstu literatūru iegādājas ļoti maza daļa no aptaujātajiem respondentiem, tomēr daļa izmanto bibliotēkas abonementu, lai lasītu ceļojumu literatūru. Tam, ka cilvēki dod priekšroku iegādāties ceļvežus, nevis ceļojumu aprakstu literatūru, ir skaidrojams ar ceļvežu lietderību veicot ceļojumus, kam ir lielāks pieprasījums, kā ceļojumu aprakstiem, kas ir izklaidējoša satura literatūra.

Att.5.6. Ceļojumu aprakstu un ceļvežu iegāde

Analizējot jautājumu par respondentu izvēlēm oriģinālliteratūras izvēlē, vai tulkoto izdevumu, lielākais vairums respondentu izvēlas gan tulkoto, gan latviešu autoru grāmatas – 75% jeb 54 respondenti; 13,9% jeb 10 respondenti dod priekšroku latviešu autoriem, bet 11,1% jeb 8 respondenti dod priekšroku ārzemju autoriem. Acīmredzot, autora izcelsmei ir maza nozīme lasītāju acīs, svarīgāks ir grāmatas saturs un tematika, kas ieinteresē lasītāju.

Vai Jūs dodat priekšroku latviešu autoru vai ārzemju autoru (tulkotajiem) izdevumiem?

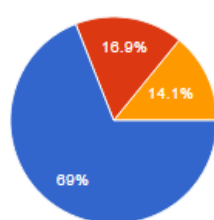
Latviešu.	10	13.9%
Ārzemju.	8	11.1%
Lasu abus.	54	75%

Att.5.7. Izdevumu autoru izcelsme

Lai noskaidrotu respondentu attieksmi pret ceļojumu aprakstu literatūras lietderību, kā informācijas iegūšanas avotu vai izklaidējošu literatūru, tika uzdots jautājums, vai respondenti uzskata, ka ceļojumu aprakstu literatūrai ir izklaidējoša vai informējoša un noderīga nozīme. 69% jeb 49 respondenti uzskata, ka ceļojumu aprakstu literatūra ir informējoša un noderīga

ceļojot; 16,9% jeb 12 respondenti uzskata, ka ir izklaidējoša nozīme; 14,1% jeb 10 respondenti uzskata, ka ir cita nozīme, kā iepriekš minētie nosacījumi.

Vai, Jūsaprāt, ceļojumu aprakstu literatūrai ir vairāk izklaidējoša vai infomatīva nozīme?

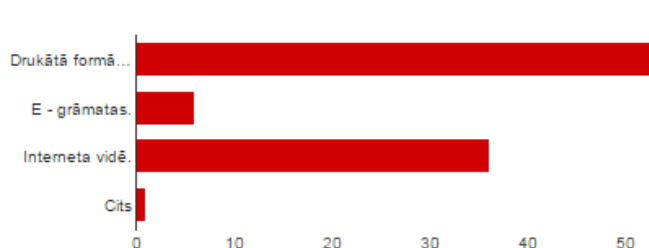

Informējoša un noderīga ceļojot.	49	69%
Izklaidējoša.	12	16.9%
Cits	10	14.1%

Att.5.8.Ceļojumu aprakstu izklaidējošā un informatīvā nozīme

Pēdējais anketas jautājums tika uzdots, lai noskaidro kādos informācijas nesējos respondenti izvēlās lasīt ceļojumu literatūru. 75.5% jeb 53 respondenti atbildēja, ka izvēlas lasīt drukātā veidā; 8.6% jeb 6 respondenti izvēlas lasīt E-grāmatas; 51,4% jeb 36 respondenti izvēlas lasīt ceļojumu literatūru interneta vidē. Lai arī lasītāji dod priekšroku drukātajiem izdevumiem, tomēr arī tie, kas izvēlās lasīt ceļojumu literatūru interneta vidē ir vairāk kā puse, kas vēlreiz apliecina to, ka informācija tiek iegūta gan no drukātajiem materiāliem, gan elektroniskajiem, kategoriski nedodot priekšroku vienam vai otram informācijas nesējam.

Kādā formātā Jūs vislabprātāk lasāt ceļojumu literatūru?

Drukātā formātā.	53	75.7%
E - grāmatas.	6	8.6%
Interneta vidē.	36	51.4%
Cits	1	1.4%

Att.5.9. Ceļojumu literatūras formāta izvēle

Apkopojot anketēšanas datus un analizējot tos, var secināt, ka cilvēki maz izvēlās lasīt ceļojumu aprakstu literatūru, priekšroku dodot ceļvežiem, kas ir noderīgāki, informacionālā ziņā, ja respondentam ir nepieciešama informācija, kas būtu noderīga ceļojot. Respondenti strikti nenodalās tajos, kas lasa tikai latviešu autorus, vai tikai ārzemju autorus, bet lielākā daļa respondentu lasa gan tulkoto literatūru, gan oriģinālliteratūru. Tāpat lielākā daļa no respondentiem izvēlās lasīt gan elektroniskos resursus, gan drukātos. Iepriekšminētie aptaujas rezultāti, apgāž pētījuma sākumā izteiktos apgalvojumus, ka respondenti priekšroku dos elektroniskajiem resursiem. Pētījuma sākumā izteiktie apgalvojumi bija balstīti uz pētījuma

autores subjektīvo skatījumu uz ceļojumu aprakstu žanru, balstoties uz saviem ceļojumu aprakstu lasīšanas paradumiem.

Kā nepilnības anketā un tās iegūtajos rezultātos var minēt, ka daži anketas jautājumi ir pārāk vispārīgi un nesniedz pilnvērtīgu ieskatu ceļojumu aprakstu literatūras lasīšanas paradumos, tomēr sniedz ieskatu par to, vai cilvēki vispār lasa ceļojumu literatūru un kādiem informācijas nesējiem viņi dod priekšroku, lai šo literatūru lasītu. Kā otru nepilnību var minēt anketas respondentu vienveidību dzimumu sadalījumā aptaujātajos respondentos. Lielākā daļa respondentu ir sievietes, jo vīriešu auditorija tika sasniegta maz, lai arī aptaujas anketas tika adresētas abiem dzimumiem. Lai arī lielākoties tika aptaujātas sievietes, tomēr anketas rezultāti dod ieskatu ceļojumu literatūras un ceļojumu aprakstu lasīšanas paradumos.

PĒTNIECĪBAS METODES

Pētījumā „Ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijas latviešu grāmatniecībā” galvenās pētniecības metodes ir informācijas analīze, sistematizēšana un aptaujas rezultātu analīze.

Pētījumā tika apkopotas vairākas ceļojumu apraksta jēdziena definīcijas, kuras tiek analizētas, lai izprastu ceļojumu aprakstu žanra būtību. Lai iegūtu ceļojumu apraksta definīcijas tiek izmantoti dažādi informācijas avoti – informācija tika ņemta no tiešsaistes vārdnīcas Oxforddictionary.org, Karla Tompsona (Carl Thompson) grāmatas „Travel writing”, E.Ceskes promocijas darba ‘Vācbaltu ceļojumu piezīmes (1752-1815) kā kultūrvēsturisks avots’. Analizējot piedāvātas definīcijas, tiek noskaidrotas ceļojumu apraksta galvenās pazīmes un atšķirības no citiem ceļojumu literatūras žanriem. Ceļojumu literatūras žanrs tika apskatīts no antropoloģijas saistības ar ceļojumu aprakstu žanru, kā arī ceļojumu apraksti tika apskatīti hibrīdliteratūras perspektīvā.

Pētījuma ietvaros tiek izveidota drukāto izdevumu bibliogrāfija. „Bibliogrāfija ir loģiskā secībā sakārtots grāmatu, manuskriptu, audiovizuālo formātu un citu publikāciju bibliogrāfiju sistemātisks vai reģistratīvs apkopojums, kas uzrāda autoru, nosaukumu, izdošanas laiku un vietu, izdevēju, sīkākas ziņas par izdevumu, lappušu skaitu, sēriju un literāro/informatīvo saturu. Bibliogrāfija var aptvert viena autora darbu, vai literatūru par vienu priekšmetu, viena izdevēja iespiestos izdevumus, vienā vietā iznākušos avotu, vai arī vienā laika posmā izdotos dokumentus. Terminu lieto arī attiecībā uz visu literatūru par kādu jautājumu. Bibliogrāfija var būt izsmeļošā, vispārīgā, universālā, tā var ietvert visus formātus, periodus, priekšmetus, vai nacionālā, kas ietver vienā valstī izdotos materiālus, vai izvēles, ja iespieddarbi izvēlēti, vērtējot to kvalitāti vai atbilstību mērķim, speciālā bibliogrāfija ir viena aspekta robežās, tirdzniecības tiek apkopota komerciāliem grāmatizdošanas un grāmattirdzniecības nolūkiem. Bibliogrāfija vēl tiek definēta kā grāmatu aprakstīšanas māksla vai zinātne, īpaši to fiziskā izskata vai literārā satura jomā; grāmatu kā fizisku objektu apzināšanu un grāmatizdošanas vēstures apkopšana. Šajā nozīmē bieži lieto terminus kritiskā, analītiskā, vēsturiskā vai skaitliskā bibliogrāfija. Lieto arī terminus bibliogrāfija, kartogrāfija, tekstuālā bibliogrāfija ” (Harrods, 2000). Ar datu sistematizācijas metodi tika savākti dati no izdevniecībām, kas apvienojušās “Latvijas Grāmatizdevēju asociācijā”, un Latvijas Nacionālās bibliotēkas veidotās nacionālās bibliogrāfijas. Nacionālā bibliogrāfija ir valsts informacionālās darbības joma, ar kuras starpniecību tiek radīta, uzglabāta un izplatīta bibliogrāfiskā informācija. Tā sniedz maksimāli pilnīgu, operatīvu un sistemātisku informāciju par valstī izdoto iespiedprodukciju. Svarīgākais nacionālās bibliogrāfijas

veidošanas pamats ir obligātais eksemplārs. Nacionālā bibliogrāfija ieņem nozīmīgu vietu valsts kultūras vērtību saglabāšanā, jo ar tās palīdzību iespējams iegūt informāciju par valsts kultūras, izglītības, politiskajiem, ekonomiskajiem un zinātnes attīstības procesiem (Frīnfelde, 2009). No šiem informācijas avotiem tika savākta un sasistematizēta informācija laika posmā no 1991.gada līdz 2014.gadam, tika apkopotas izdotās ceļojumu aprakstu grāmatas. No iegūtajiem datiem tika sastādīta bibliogrāfija, lai varētu analizēt, laika posmā no 1991.gada līdz 2014.gadam, izdoto grāmatu skaitu pa gadiem. Datu meklēšanai tika izmantotas šādas metodes – izdevniecību Internet vietnēs pieejamo izdoto grāmatu katalogu analīze, Latvijas Literatūras portāla bibliogrāfijas analīze, Latvijas nacionālās bibliotēkas - Nacionālas bibliogrāfijas izpēte, izmantojot meklēšanas paņēmienus – meklēšana pēc priekšmeta izmantojot atslēgvārdus – ceļojumu apraksti, kuru LNB pievieno konkrētā žanra izdevumiem, meklēšana visiem laukiem, izmantojot tos pašus atslēgvārdus. Izmantojot šos meklēšanas paņēmienus, bibliogrāfijā tika apkopots simtu viens izdevums. Bibliogrāfija tika kārtota hronoloģiskā secībā, lai iegūtos datus varētu salīdzināt un secināt, kā izdevumu skaits ir mainījies pa gadiem, kuros gados tas ir pieaudzis un kuros bijis zems. Sastādot bibliogrāfiju tika apkopotas izdevniecības, kas Latvijā izdod ceļojumu aprakstu grāmatas, izdalītas izdevniecības, kas izdod visvairāk ceļojumu aprakstu grāmatas, skaitliski norādīts izdoto grāmatu skaits.

Sabiedrības viedokļa un ceļojumu literatūras lasīšanas paradumu noskaidrošanai, tika izmatota anketēšanas metode. Pēc LZA sniegtās definīcijas anketēšana ir pētījumu (aptaujas) metode — informācijas vākšana ar speciāli izstrādāta jautājumu saraksta — anketas palīdzību (Latvijas Zinātņu akadēmija, 2005 -2015). ‘‘Anketēšana ir kvantitatīvās pētniecības metode, kas sniedz iespēju atbildēt uz jautājumiem skaitliskā, apkopotā veidā. Šī kvantitatīvās pētniecības metode nodrošina pētnieka distancētību no respondenta, ātrāku pētījuma veikšanu un rezultātu apkopošanu, plašāku sabiedrības grupu aptveršanu ‘‘(Sabiedriskās domas izpētes centrs). Ar anketēšanas palīdzību ir iespējams aptvert plašu auditoriju gan respondentu vecuma ziņā, gan interešu ziņā. Kā anketēšanas negatīvo aspektu jāmin respondentu paviršu atbilžu sniegšanu uz jautājumiem – neiedziļināšanos, neizpratni par kādu jautājumu, pilnīgu neieinteresētību anketas tematikā vai vājas zināšanas un izpratni tematikā, kas samazina uzrunāto respondentu vēlmi piedalīties anketas aizpildīšanā. Anketēšana tika veikta elektroniskā veidā sociālajā portālā – Draugiem.lv. Anketa tika nosūtīta respondentiem e-pasta(vēstules) veidā, kā arī tika ievietota sociālā portāla Draugiem.lv domubiedru grupā ‘‘Lasām Grāmatas!’’, ar mērķi iegūt respondentus, kas ir ieinteresēti grāmatu lasīšanā un literatūrā kopumā. Ar šādu mērķi ‘‘Lasām grāmatas!’’ domubiedru grupā apvienojušies vairāk

kā pieci tūkstoši cilvēki. Domubiedru grupā „Lasām grāmatas!” tika ievietots *links* uz anketu ar lūgumu aizpildīt anketu. Lai arī tika uzskatīts, ka šāds aptaujas veids būs efektīvs, tomēr atsaucība nebija tik liela, kā tika cerēts. Tas ir skaidrojams ar sociālā portāla Draugiem.lv lietotāju portāla reto izmantošanu, kā arī domubiedru grupā ievietotais ieraksts, salīdzinoši ātri pārklājās ar citiem ierakstiem, kas tiek ievietoti pēc tā, un netika ievērots. Ar anketēšanas metodi tiek noskaidroti respondentu ceļojumu literatūras lasīšanas paradumi, ieinteresētība konkrētajā žanrā, tas vai priekšroka tiek dota tulkotajai vai oriģinālliteratūrai. Anketā ietverti daļēji atvērtie jautājumi, deskriptīvie jautājumi, kas ietver dzimuma un vecuma nošķiršanu.

Anketa tiek veikta pakalpojumā Google+, izmantojot Google+ piedāvāto veidlapu opciju, kas piedāvā izveidot un apkopot anketas datus, veikt anketēšanu. Izmantojot Google+ platformu, lai veiktu anketēšanu, anketēšanā iegūtie dati tiek automātiski apkopti un izanalizēti, sniegtās atbildes parādot procentu skalā un diagrammās. Anketējot tika savāktas 73 aizpildītas anketas, no kurām tika iegūti rezultāti.

REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Bakalaura darbā tiek pētīts ceļojumu aprakstu literatūras definīcijas un ceļojumu aprakstu vieta ceļojumu literatūras žanrā. Apskatot dažādas ceļojumu aprakstu definīcijas un aprakstus, tiek iegūts vispārīgs pārskats par ceļojumu aprakstu žanru un izvērtētas ceļojumu aprakstu būtiskās pazīmes, un atšķirības ceļojumu literatūras žanrā.

Grāmatas „Travel writing” autors K.Thomson (*C.Thompson*) uzskata, ka ceļojumu aprakstu literatūra balansē starp tūrismam noderīgu informācijas avotu un daiļliteratūras žanru, kas var radīt un rada lasītāju vēlmi izvēlēties ceļojumu literatūru, kas sniedz informatīva rakstura informāciju par apceļojamo valsti (Thompson,2011). Ceļojumu aprakstu literatūra tiek uzskatīta par literatūras hibrīdžanru, jo ceļojumu apraksti var būt dažādās formās, piemēram, ceļojumu dienasgrāmatas, ceļojumu žurnāli, ceļojumu piezīmes. Ceļojumu apraksti var tikt rakstīti ar dažādu citu literatūras žanru pazīmēm, piemēram, tā var iekļaut ficijas pazīmes, romāna pazīmes, pat dzejai raksturīgo veidolu.

Apskatot ceļojumu aprakstu un ceļojumu literatūras dažādos aspektus, piemēram, saistību ar antropoloģijas zinātņi un tās pētījumiem, var secināt, ka ceļojumu aprakstiem, vismaz vēsturiski, nav bijusi tikai izklaidējoša loma, kā tas ir pārsvarā ir mūsdienās, bet arī pētnieciska. Ceļojumu apraksti sniedz vēsturisku informāciju par daudzām tautām, teritorijām, kultūrām. Pētījumā tiek analizētas antropoloģijas un ceļojumu aprakstu kopīgās pazīmes, kas ir ceļojumu apraksti, tāpat kā etnogrāfijas, vāc informāciju, kas sniedz priekšstatu par apceļotās vietas pazīmēm un izdala apceļotās teritorijas raksturojumu. Antropoloģija sasaistījās ar ceļojumu aprakstiem, kad šī zinātnes disciplīna no „rakstāmgalda” zinātnes, kļuva par lauka pētījumu zinātņi. Pirmais antropologs, kas devās lauka novērojumos bija B.Malinovskis, kas ceļoja pie ciltīm, pētīja to izskatu, kultūru, paražas, uzvedību un citas pazīmes. B.Malinovskis veica pierakstus žurnālos, kuros aprakstīja gan tiešos antropoloģijas novērojumus, gan savus personīgos iespaidus par ceļojumu un saviem piedzīvojumiem. Pirms lauka novērojumiem antropoloģija ar ceļojumu aprakstiem saistījās tā, ka antropologi ieguva ceļotāju piezīmes no vietām, kur tie bija bijuši, un, balstoties uz šīm citu veiktajām piezīmēm, izdarīja savus secinājumus un veica antropoloģiskos pētījumus.

Pētījumā tika apkopoti Latvijā izdotie ceļojumu aprakstu izdevumi no 1991.gada līdz 2014.gadam jeb no Latvijas valsts valstiskuma atjaunošanas līdz mūsdienām. Lai noskaidrotu izdoto grāmatu skaitu laika posmā no 1991.gada līdz 2014.gadam, tika izveidota ceļojumu aprakstu grāmatu bibliogrāfija. Izveidotajā bibliogrāfijā tika savākts 106 bibliogrāfiskais ieraksts ar iespiedizdevumiem, kas izdoti Latvijā – latviešu valodā. Veidojot bibliogrāfiju,

tika secināts, ka Latvijas Nacionālās bibliotēkas veidotajā nacionālajā bibliogrāfijā, nav atrodami ceļojumu aprakstu grāmatu ieraksti par grāmatām, kas izdotas laika posmā no 1991.gada līdz 1993.gadam, tādēļ sastādītā bibliogrāfija praktiski sākas no 1993.gada. Izveidotā bibliogrāfija tika analizēta ar sistematizācijas metodi - izdotās grāmatas tika sasistematizētas pa izdošanas gadiem, lai noskaidrotu kā ir pieaudzis vai samazinājies izdevumu skaits. Tika secināts, ka no 1993.gada izdevumu skaits ar katru gadu ir pieaudzis, īpaši pēdējos gados, sākot no 2011.gada, kad izdevumu skaits, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem ir dubultojies. Izveidojot bibliogrāfiju un izanalizējot to, izvirzītā hipotēze, ka ceļojumu aprakstu žanrs ir izzūdošs latviešu grāmatniecībā - drukātos izdevumus nomaina digitālie, netika pierādīta. Izvirzīto hipotēzi apgāž fakts, ka deviņdesmito gadu pašā sākumā ceļojumu aprakstu literatūra netika izdota vispār, to palēnām sāka izdot tikai no 1993.gada, kopš tā laika izdevumu skaitam pakāpeniski pieaugot. Netika pierādīta arī otra izvirzītā hipotēze, ka Latvijā vairāk izdod ārzemju autoru ceļojumu aprakstu izdevumus. Hipotēze tika apgāzta analizējot iegūtos bibliogrāfijas datus, kas pierādīja, to, ka Latvijas grāmatniecībā vairāk tiek izdoti latviešu autoru ceļojumu apraksti, nekā ārzemju autoru tulkotās grāmatas.

Analizējot aptaujā iegūtos datus, secinājumi ir līdzīgi autora izteiktajiem. Veicot aptauju tika secināts, ka respondenti dod priekšroku ceļvežiem, lai iegūtu noderīgu informāciju, ceļojumu aprakstus atstājot kā brīvā laika/izklaides literatūru. Apskatot ceļojumu literatūras definīcijas un aprakstus var secināt, ka ceļojumu aprakstu žanrs ir bijis vēsturiski noderīgs literatūras žanrs, kas sniedzis antropoloģiska rakstura informāciju, kas noderējusi dažādu valstu un tautu kultūras izpētē. Mūsdienās ceļojumu aprakstu žanrs kļuvis par izklaidējoša rakstura literatūras žanru, kas vairāk sniedz interesantus stāstus un autora skatījumu par apceļoto valsti, nekā informāciju. Informācijas ieguvei tiek izmatota tiešsaistē pieejamā informācija vai ceļvežos ievietotā informācija, kas ir konkrēts faktu atspoguļojums.

SECINĀJUMI

Pētījuma mērķis bija noskaidrot un apkopot Latvijā izdotos ceļojumu aprakstu izdevumus, to izdošanas tradīcijas, latviešu un ārzemju autoru īpatsvaru un salīdzinājumu. Pētījuma laikā tika noskaidrota ceļojumu aprakstu vieta Latvijas grāmatniecībā.

1. Apkopojot ceļojumu aprakstu grāmatas var secināt, ka ceļojumu aprakstu grāmatu izdošanai Latvijā nav stipru pamatu un tradīciju, atjaunotajā Latvijas valstī, sākot no 1991.gada. Ceļojumu literatūras attīstība pasaulē tika salīdzināta ar literatūras attīstību Latvijā, pēc kā tika secināts, ka literatūra kā tāda Latvijā sāka attīstīties daudz vēlāk, kā citur pasaulē. Latvijas teritorija vēsturiski bijusi pakļauta dažādām varām, kas uzspiedušas savu literatūru, kultūru un paražas, vai nav devušas iespēju rasties latviešu literatūrai. Līdz ar jaunlatviešiem un literatūras uzplaukumu, sākās pirmā nopietnā latviešu rakstniecība, tomēr tā laika autori bija koncentrējušies uz nacionālo identitāti un tās meklējumiem, un ceļojumu literatūras žanrs, kas tajā laikā pasaulē bija ļoti populārs, Latvijā tika atstāts novārtā un tajā nebija ieinteresētības.

2. Ceļojumu aprakstu žanrs Latvijā aizņem mazu vietu starp citiem literatūras žanriem un tas tiek izdots salīdzinoši maz. Tomēr pasaulē, īpaši Amerikas Savienotajās Valstīs, tiek izdotas ļoti daudz ceļojumu aprakstu grāmatas, šis žanrs ir populārs un tiek pētīts dažādos kontekstos. Tiek izdotas ne tikai ceļojumu aprakstu grāmatas, bet tiek izdoti izdevumi, kas apkopo ceļojumu aprakstu vēsturi, ceļojumu aprakstu rakstīšanas attīstību. Latvijā šie izdevumi nav pieejami, kā arī nav izdots neviens zinātnisks darbs, kas apkopotu un analizētu ceļojumu literatūru un tās nozīmi Latvijā.

3. Ceļojumu aprakstu literatūrai pasaulē ir sena vēsture, kas iestiepjas jau Senajā Ēģiptē un Antīkajos laikos. Ceļojumu apraksti ir noderīgi vēstures un antropoloģijas avoti. Ceļojumu aprakstiem un antropoloģiskajiem pierakstiem ir cieša saistība un daudz kopīgas pazīmes, kas atspoguļojas ceļojumu aprakstu žanra daudzpusībā. Tieši ceļojumu aprakstu daudzpusība, šo literatūras žanru liek apskatīt hibrīdliteratūras kontekstā un ļauj secināt, ka ceļojumu apraksti var būt dažādās formās gan kā ziņojumi, dienasgrāmatas, romāni, tie var iekļaut dažādu literatūras žanru pazīmes.

4. Analizējot izdevniecību izdotās ceļojumu aprakstu grāmatas, var secināt, ka izdevniecības ir maz ieinteresētas ceļojumu aprakstu grāmatu izdošanā, īpaši ārzemju autoru tulkošanu un izdošanu. Piedāvājumu veido pieprasījums, tādēļ var secināt, ka Latvijas grāmatu tirgū ir mazs pieprasījums pēc ceļojumu aprakstu literatūras. Lai arī pieprasījums ir

mazs, tas palielinās un izdevniecības pēdējos gados ir pievērušās ceļojumu aprastu literatūrai vairāk, kā pirms tam.

5. Ceļojumu aprakstu literatūra pēdējos gados sāk ieinteresēt lasītājus un izdevējus, jo lai arī pieprasījums ir mazs, tas pakāpeniski palielinās un izdevniecības pēdējos gados ir pievērsušās ceļojumu aprakstu literatūrai vairāk, kā pirms tam. Par to liecina izdevniecības veido ceļojumu aprakstu grāmatu sērijas, kas netiek tulkotas no svešvalodām, bet tās raksta latviešu autori.

Lai izpildītu pētījumā izvirzītos mērķus, tika sastādīti uzdevumi, kas jāveic mērķu piepildīšanai. Pirmais izvirzītais mērķis bija definēt jēdzienu ceļojumu aprakstus un ceļojumu literatūru, kas ir piepildīts, analizējot dažādu vārdnīcu definīcijas un zinātniskos rakstus. Kā otrs uzdevums tika izvirzīts apkopot ceļojumu aprakstu izdevumus Latvijā no 1991.gada līdz 2014.gadam, kas tika izpildīts un tika izveidota ceļojumu aprakstu bibliogrāfija, kurā tika apkopots 106 bibliogrāfiskie ieraksti. Kā trešais mērķis tika izvirzīts veidot ieskatu par ceļojumu aprakstu publicēšanas tradīcijām pasaulē, kas tika izpildīts daļēji. Analizējot informācijas avotus tika iegūta informācija par ceļojumu literatūras popularitāti pasaulē un nozīmību ārvalstīs. Tika apskatīta ceļojumu aprakstu vēsturiskā attīstība pasaulē, kas deva ieskatu žanra nozīmībai un popularitātei. Kā pēdējais uzdevums tika izvirzīts izpētīt ceļojumu aprakstu izdevumu pieprasījumu un lasītāju ieinteresētību žanrā. Uzdevums tika izpildīts pielietojot anketēšanas metodi, kas sniedza ieskatu lasītāju ieinteresētībā žanrā, kas bija diezgan mainīga. Uzdodot konkrētu jautājumu, vai respondents ir ieinteresēts žanrā, atbildes bija, ka pārsvarā nav ieinteresēts, tomēr jautājumos, kas ietvēra to, kādos nesējos un formātos lasa ceļojumu aprakstus, respondenti atbildēja, ka gan elektroniskajos, gan drukātajos. Kas radīja pretrunas un ļāva secināt to, ka respondentiem ir attālināta izpratne, kas ir ceļojumu apraksti, vai arī ceļojumu apraksti tiek lasīti tikai konkrētu mērķu īstenošanai, kad rodas nepieciešamība.

Pētījums ir nozīmīgs un lietderīgs, kā informācijas avots, kurā apkopota ceļojumu aprakstu bibliogrāfija. Pētījums var būt noderīgs citos pētījumos, kas saistīti ar literatūras žanriem Latvijā un to popularitāti, izdošanas tradīcijām. Pētījums parāda to, ka ceļojumu aprakstu literatūra Latvijā ir maz attīstījies žanrs un pašlaik nav izveidojušās stipras ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijas.

Šo pētījumu var turpināt pētot ceļojumu aprakstu antropoloģisko nozīmi vēsturiskā perspektīvā – ceļojumu apraksti ir izmantojami gan kā vēstures avoti, gan kā antropoloģisko aprakstu līdzinieki, kurus var analizēt pēc antropoloģiskajiem parametriem. Ir iespējams pētīt

ceļojumu aprakstu autoru subjektīvā skatījuma analīzi, kas ietvertu stereotipu un autora skatījuma analīzi, kas tiktu salīdzināta ar faktiem. Kā arī var pētīt kādas Latvijā izdotās ceļojumu aprakstu grāmatu sērijas nozīmi kā noderīgas informācijas nesēju. Ceļojumu aprakstu žanrs ir pateicīgs kā pētīšanas objekts arī literārā kontekstā, jo žanrs ir ļoti daudzveidīgs un daudzpusīgs, tas iekļauj citu žanru pazīmes, kas var tikt pētītas ceļojumu parakstu darbos.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Andras, C. (2006). The Poetics and Politics of Travel: an Overview. *Philologica Jassyensia*. Retrieved from: http://www.philologica-jassyensia.ro/upload/II_2_andras.pdf
- American Anthropological Association.(2015) What is Anthropology?. Retrieved from: <http://www.aaanet.org/about/whatisanthropology.cfm>
- Apgāds „Jumava”. Izgūts no: <http://www.jumava.lv/apg%C4%81ds.html>
- Brown, C. K. (2000). *Encyclopedia of travel literature*. Santa Barbara (California): ABC-Clio.
- Ceske, E. (2013). “Vācbaltu ceļojumu piezīmes (1752-1815) kā kultūrvēsturisks avots”. Latvijas Universitāte.
- Clifford, J.(1994). *Diasporas*. Blackwell Publishing. Retrieved from: <http://www.jstor.org/stable/656365>
- Dictionary.com. (2015). Retrieved from: <http://dictionary.reference.com>
- FreeDictionary. Retrieved from: <http://www.thefreedictionary.com/hybrid>
- Frīdenfelde, S. (2009). Krievijas nacionālā bibliogrāfija kā nācijas kultūrvēsturiskās atmiņas saglabāšanas forma. Izgūts no: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/20481>
- Harle P. (1999). Structuralism. *Folklore forum* 30. Retrieved from: [https://scholarworks.iu.edu/dspace/bitstream/handle/2022/2318/30\(1-2\)%209-17.pdf?sequence=1](https://scholarworks.iu.edu/dspace/bitstream/handle/2022/2318/30(1-2)%209-17.pdf?sequence=1)
- Harrod's Librarians' Glossary. (2000). Bibliogrāfija. Izgūts no: http://www.biblio.lv/Kas_ir_bgr.html
- James, Jr. (1993). *Collected Travel Writings: Great Britain and America*. New York: Literary Classics of the United States. Retrieved from: http://www.diss.fu-berlin.de/diss/servlets/MCRFileNodeServlet/FUDISS_derivate_000000003170/04_travel.pdf?hosts
- Jāņa Rozes Apgāds. Izgūts no: http://www.janisroze.lv/lv/jana_rozes_apgads
- Krook, N.(2013). *A short history of travel writing*. Retrieved from: <http://www.thetraveltester.com/a-short-history-of-travel-writing/>
- Latvijas Literatūras centrs. Literatūras vēsture. Izgūts no: http://www.literature.lv/his_lv/index.html
- Latvijas Zinātņu Akadēmija. (2005 -2015). Akadēmiskā terminu vārdnīca AkadTerm. Izgūts no:

<http://termini.lza.lv/term.php?term=anket%C4%93%C5%A1ana&list=anket%C4%93%C5%A1ana&lang=LV>

Letonika.(2009) Izgūts no: <http://www.letonika.lv>

Lévi-Strauss, C., (2012). Anthropology and travel: Practise and text. *Stud. ethnol. Croat.*, vol. 24.

Lotman, J. (2005). On the semiosphere. *Sign Systems Studies* 33. Retrieved from: <http://www.ut.ee/SOSE/sss/Lotman331.pdf>

Lotman, Yu. M.(1981) *The Semiotics of Culture and the Concept of a Text*. Tartu: Tartu University. Retrieved from: <http://www.flfi.ut.ee/en/departement-semiotics/juri-lotman>

Manley, B. (2014). From Odyssey to blogs: A History of Travel writing. Retrieved from: <http://peregrinemag.com/odyssey-blogs-history-travel-writing/>

Mičulis, K. *Divdesmitā gadsimta rietumu kultūras krīze*. Latvijas Universitāte: Fizikas un matemātikas fakultāte. Izgūts no: http://scireprints.lu.lv/14/1/K_Miculis_raksts.pdf

Monticelli, R. (2005) *In Praise of Art and Literature, Prose Studies: History, Theory, Criticism*. DOI: 10.1080/01440350500223875

Oxford Dictionary. Retrieved from: <http://www.oxforddictionaries.com/>

Par Apgādu Zvaigzne ABC. Izgūts no: http://www.zvaigzne.lv/lv/apgads/par_apgadu_zvaigzne_abc/

Pimanova, A. (2009). Fantastikas literatūras izdošana Latvijā no 1991. līdz 2008.gadam.

Porter ,D. (1991). *Haunted Journey. Asia and Transgressioinn European Travel Writing*. Princeton: Princeton University Press.

Sabiedriskās domas un izpētes centrs. Kvantitatīvās izpētes metodes. Izgūts no: <http://www.petijumi.lv/2011/08/117/>

Santos, C. A. (2006). *CULTURAL POLITICS INCONTEMPORARY TRAVEL WRITING*. *Annals of Tourism Research*, Vol. 33. Retrieved from: doi:10.1016/j.annals.2006.03.012

Seed D. (2004). Nineteenth-Century Travel Writing. *The Yearbook of English Studies*, Vol. 34. Modern Humanities Research Association. Retrieved from: : <http://www.jstor.org/stable/3509479>

Seed D. (Oct., 2006). *The Modern Language Review*, Vol. 101, No. 4. Modern Humanities Research Association.

- Semenenko, A. (2013) Yuri Lotman's Semiotic Theory in the Study of Cognition. Retrieved from: <http://ostersjostiftelsen.se/projekt/454-yuri-lotmans-semiotic-theory-in-the-study-of-cognition>
- Thompson, C. (2011). *Travel writing*. New York : RoutledgeThe new critical idiom .
- Tillotson, D. (2009). Travel literature. Retrieved from: <http://medievalwriting.50megs.com/word/travel.htm>
- Vahabi, S. (2012) Travel Writing and Gender. Retrieved from:<http://www.slideshare.net/SaraVahabi/travel-writing-and-gender>
- Vēsture un darbība. (2009). Izgūts no: <http://www.dgramata.lv/dienas-gramata/vesture-un-darbiba/>

PIELIKUMI

Ceļojumu literatūras lasīšanas paradumi

Labdien! Esmu LU SZF 3.kursa studente. Bakalaura darba - "Ceļojumu aprakstu literatūras izdošanas tradīcijas latviešu grāmatniecībā"-ietvaros vēlos uzzināt Jūsu viedokli par ceļojumu literatūras lasīšanas paradumiem!

Anketa ir anonīma, tās dati tiks izmantoti apkopotā veidā.
Paldies, ka aizpildīji manu anketu!

Lūdzu, norādiet savu vecumu!

- līdz 15
- 15 - 25
- 25 - 35
- 35 - 45
- 45 - 55
- 55 - 65
- 65 -...

Lūdzu, norādiet savu dzimumu!

- Sieviete
- Vīrietis

Vai Jūs interesē ceļojumu literatūra?

(Lūdzu, atzīmējiet vienu atbilžu variantu!)

- Jā, lasu ceļojumu literatūru.
- Nē, dodu priekšroku citiem literatūras žanriem.
- Lasu, bet reti.
- Citas:

Vai Jūs interesē citu pieredze par Jūsu izvēlēto ceļojuma galamērķi?

(Lūdzu, atzīmējiet vienu variantu!)

- Jā, interesē.
- Nē, neinteresē.

Kādiem informācijas avotiem Jūs dodat priekšroku lasot ceļojumu aprakstus?

(Lūdzu, atzīmējiet visas nepieciešamās atbildes!)

- Lasu ceļojumu blogus.
- Lasu ceļojumu sadaļas dažādos Internet portālos.
- Lasu drukātos materiālus - grāmatas, bukletus.
- Informāciju iegūstu no draugiem/ paziņām.
- Nelasu, jo neinteresē šī tēma.

- Citas:

Vai Jūs iegādājaties ceļojumu literatūru - ceļojumu aprakstu vai ceļvežu izdevumus?

(Izvēlieties visas nepieciešamās atbildes!)

- Jā, iegādājos ceļojumu aprakstu literatūru.
- Jā, iegādājos ceļvežus.
- Nē, neiegādājos.
- Izmantoju bibliotēkas abonementu, lai iegūtu šī žanra literatūru.
- Citas:

Vai Jūs dodat priekšroku latviešu autoru vai ārzemeju autoru (tulkotajiem) izdevumiem?

(Lūdzu, izvēlieties vienu atbilžu variantu!)

- Latviešu.
- Ārzemju.
- Lasu abus.

Vai, Jūsaprāt, ceļojumu aprakstu literatūrai ir vairāk izklaidējoša vai informatīva nozīme?

- Informējoša un noderīga ceļojot.
- Izklaidējoša.
- Citas:

Kādā formātā Jūs vislabprātāk lasāt ceļojumu literatūru?

(Atzīmējiet visus nepieciešamos variantus!)

- Drukātā formātā.
- E - grāmatas.
- Interneta vidē.
- Citas:

2.pielikums

Ceļojumu aprakstu grāmatu bibliogrāfiskais rādītājs

1993

1. Ķirsis, Teodors, 7000 un vairāk / Teodors Ķirsis ; [foto: Jānis Busenbergs .. [u.c.]]. Rīga : Jāņa sēta, 1993. 143 lpp. : il. ; 23 cm. ISBN 9984508048.

1994

1. Sproģis, Paulis. Pāri okeānam / Paulis Sproģis ; [priekšvārda autors Arvis Pope]. Rīga : Zinātne, 1994. 141, [2] lpp. ISBN 5796610783.

1996

1. Muižniece, Ingrīda, Sievietes džungļos / Ingrīda un Dace Muižnieces. Rīga : Likteņstāsti, 1996 91, [4] lpp. : il. Stāsti pirmajā personā . ISBN 9984536092.

1997

2. Ķirsis, Teodors, Ceļš nekad nebeidzas / Teodors Ķirsis ; foto: Ilmārs Bernāns u.c. Rīga : Jāņa sēta, 1997. 216, [7] lpp. : il. ISBN 998407045X.
3. Krogzemis, Džeimss, Ar velosipēdiem pa Ēģipti / Džeimss Krogzemis. Rīga : Jumava, 1999. 147, [1] lpp., [16] lpp. iel. Aiz apvāršņa . ISBN 9984052419.

1998

1. Eglītis, Egons. Skorpiona ceļš / Egons Eglītis ; [Kārļa Hercberga [u.c.] fotogr.]. Rīga : [b.i.], 1998 264 lpp. : il. ISBN 9984190188.

1999

1. Tīrons, Uldis, Vēstules no Gobi ; Tibetas piezīmes / Uldis Tīrons ; [māksl. Ērika Māldere] Rīga : RaKa, 1999 241, [1] lpp. : il. ISBN 9984150844.

2000

1. Geikins, Ārijs, Svētceļnieka piezīmes : [Medžugorje, Lurda, Fatima, Itālija, Aglona, Svētā Zeme] / Ārijs Geikins. [Latvija : b.i., 20--]. 171 lpp. ; 20 cm.

2. Kammerlander, Hans, Kalnu apsēstais : dzīve starp klintīm un ledājiem, iespaidi astoņtūkstošnieku nāves zonā / Hanss Kammerlanders sadarbībā ar Valteru Lukeru ; [no vācu val. tulk. Jānis Krūmiņš]. Rīga : AGB, 2000. 352 lpp. : il. ; 22 x 16 cm. Grāmatu sērija "Tik un tā" . ISBN 9984663264.

2001

1. Starkell, Don, Smailītē uz Amazoni : Ginesa rekords: visgarākais ceļojums smailītē - 12 000 jūdžu / Dons Stārkels ; [no angļu val. tulk. Maija Andersone]. Rīga : AGB, 2001. 381, [1] lpp. : kartes ; 21 x 15 cm. Tik un tā. . ISBN 9984663302.

2002

1. 100 Schönsten Städte der Welt. Latviešu val. 100 pasaules skaistākās pilsētas : brīnišķīgs ceļojums pa pieciem kontinentiem / [tulkotāji Iveta Galēja ... [u.c.] ; redaktore Valda Plūmiņa]. Rīga : Zvaigzne ABC, [2002]. 208 lpp. : krās. il. ; 35 cm. ISBN 9984226654.
2. Baumann, Bruno. Karavāna iet nāvē : drāma Takla Makana tuksnesī / Bruno Baumanis ; [no vācu val. tulk. Jānis Krūmiņš]. Rīga : AGB, 2002. 203 lpp., [16] lpp. il. : il. ; 22 cm. Tik un tā. . ISBN 9984663515.
3. Ekspedīcija "Pasaules jumts" / [sast. Kristīne Matīsa ; teksta aut.: Uldis Šnore ... u.c.]. Rīga : Jumava, 2002. 126, [2] lpp., [32] lpp. krās. il. ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 998405557
4. Jaunarājs, Jānis. Zeme, kur viss iespējams : ceļojums pa Indiju un Nepālu / Jānis Jaunarājs. Rīga : Jāņa Rozes apg., 2002. 319, [1] lpp. : krās. il., karte ; 22 cm. Vēju roze . ISBN 998423049X.
5. Krogzemis, Džeimss. Klaidonis : latvieša piedzīvojumi, kuģojot pa Rietumeiropas upēm un kanāliem / Džeimss Krogzemis ; literārā red. Ingrīda Sniedze ; māksl. Ernests Zariņš ; [priekšvārda autors Ansis Epnars]. Rīga : Jumava, cop. 2002. 209, [1] lpp. : [32] lpp. il. ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9984050483.
6. Messner, Reinhold, Everest : ekspedīcija uz galējo punktu / Reinholds Mesners ; [no vācu val. tulk. Jānis Krūmiņš]. Rīga : AGB, [2002]. 221 lpp., [30] lpp. il. : il. ; 21 cm. Tik un tā . ISBN 9984663477.
7. Reinisch, Gertrude Sapņu karavāna : pasaules izcilākā alpīniste Vanda Rutkeviča / Gertrūde Reiniša ; [no vācu val. tulk. Irēna Gransberga]. Rīga : AGB, c2002. 212 lpp., [48] il. lpp. : il. ; 22 cm. Grāmatu sērija "Tik un tā" . ISBN 9984663450.

2003

1. Jaunarājs, Jānis. Indoķīnas neceļi : ceļojums pa Laosu, Vjetnamu un Kambodžu / Jānis Jaunarājs. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2003. 375 lpp. : il., karte ; 22 cm. Vēju roze . ISBN 9984230651.
2. Lorencs, Juris, Pastkartes no Austrumiem / Juris Lorencs. Rīga : Lauku Avīze, 2003. 303 lpp. : il., kartes ; 20 cm. Zemes un tautas . ISBN 9984542963.
3. Messner, Reinhold, Kailais kalns : Nangaparbats - brālis, nāve un vientulība / Reinholds Mesners ; [no vācu val. tulk. Jānis Krūmiņš]. Rīga : AGB, 2003. 280 lpp., [8] lp. krās. iel. : il. ; 22 cm. Grāmatu sērija "Tik un tā" . ISBN 9984663620.
4. Randers, Ilmārs. Mūsu Amerika / Ilmārs Randers. Rīga : LAizd., 2003. 271 lpp. : il., portr. ; 20 cm. Zemes un tautas . ISBN 9984542971.
5. Sīlis, Ivars, Vēstules no Arktikas / Ivars Sīlis ; [no dāņu val. tulk. Dace Deniņa ; Ivara Sīļa fotoil.]. Rīga : Nordik, 2003 251, [5] lpp. : il., karte ; 25 cm. ISBN 9984751155.
6. Vovnijs, Aleksandrs. Cilvēks Austrumos / Aleksandrs Vovnijs. Rīga : Jumava, 2003. 262, [2] lpp., [32] lpp. krās. iel. ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9984054845.

2004

1. Messner, Reinhold, Antarktida : paradīze un pekle / Reinholds Mesners ; [no vācu val. tulk. Jānis Krūmiņš]. Rīga : AGB, 2004. 239, [1] lpp., [16] lpp. iel. : il. ; 22 cm. Grāmatu sērija "Tik un tā" . ISBN 9984663728.
2. Puķe, Ieva, Svētdienas sala : latviešu žurnālistes ceļojums aborigēnu Austrālijā / Ieva Puķe. Rīga : AGB, c2004. 253 lpp., [24] lpp. iel. : il. ; 22 cm. Tik un tā. . ISBN 9984663736.
3. Stalbe, Horens. Pusceļš / Horens Stalbe, Dzintra Kalniņa. Rīga : Jumava, c2004. 248, [3] lpp., [24] lpp. iel. ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9984057925.

2005

1. Kapickis, Mārtiņš. Vēstules no Singapūras / Mārtiņš Kapickis. [Rīga] : Atēna, c2005. 138, [2] lpp., [16] lpp. krās. iel. : il. ; 23 cm. Grāmatas, pie kurām atgriezties . ISBN 9984341801.
2. Klaučēns, Norberts, Ar Latvijas karogu Ziemeļpolā / Norberts Klaučēns. Rīga : Madris, c2005. 68, [3] lpp., [24] lpp. iel. : il. ; 22 cm. ISBN 9984310973.
3. Sīlis, Ivars, Nanoks / Ivars Sīlis ; no dāņu val. tulk. Rute Lediņa. Rīga : Zvaigzne ABC, [2005]. 167, [1] lpp. : il., kartes ; 21 cm. ISBN 9984365921.

4. Šulcs, Bruno Nezināmā Ķīna / [Bruno Šulcs]. [Rīga] : Lauku Avīze, c2005. 255 lpp. : il. ; 21 cm. ISBN 9984542076.

2006

1. Ruka, Elvita, Sirsnīgie suņi / Elvita Ruka. Rīga : Dienas Grāmata, 2006. 164, [3] lpp., [24] lpp. iel. : il. ; 23 cm. ISBN 9984789101.
2. Strubergs, Pēteris, Ceļojumu mozaīka : ceļojums uz sapņu zemi Austrāliju : Indoķīnas valdzinājums / Pēteris Strubergs. Rīga : Jumava, [2006]. 141, [2] lpp., [80] lpp. krās. iel. ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9984382338
3. Tooms, Viljars, Eiropas ceļojumi uz savu risku un atbildību / Viljars Tooms. [Rīga] : Avots, 2006. 214, [1] lpp. : il. ; 17 cm. ISBN 9984757862.

2007

1. Bryson, Bill, Skarbās takas vilinājums / Bils Braisons ; no angļu valodas tulkojušas Aija Britāla un Sarma Ozola. Rīga : Zvaigzne ABC, [2007]. 373, [2] lpp. : il. ; 24 cm. ISBN 9984374955.
2. Laicens, Linards, Skaistā Itālija / Linards Laicens. Rīga : [b.i.], 2007 142 lpp. : il. ; 21 cm. ISBN 9789984391892.
3. Messner, Reinhold, Baltā vientulība : mans ilgais ceļš uz Nangaparbatu / Reinholds Mesners ; [no vācu valodas tulkojis Jānis Krūmiņš]. Rīga : AGB, c2007. 255, [1] lpp. : il. ; 22 cm. Grāmatu sērija "Tik un tā" . ISBN 9789984777528.

2008

1. Balf, Todd. Pēdējā upe : traģiskie Šangrilā meklējumi / Tods Balfs ; [no angļu valodas tulkojusi Zane Džeikobsa]. Rīga : AGB, c2007. 223, [1] lpp. ; 22 cm. Grāmatu sērija "Tik un tā" . ISBN 9879984777290.
2. Jerusalem & the Holy Land. Latviešu val. Jeruzaleme un Svētā Zeme : ceļvedis / [galvenie sastādītāji Fabrizio Ardito, Cristina Gambaro, Massimo Acanfora Torrefranca ; no angļu valodas tulkojusi Andžela Šuvajeva]. Rīga : Zvaigzne ABC, c2008. 336 lpp. : il., kartes ; 23 cm. DK ceļvedis . ISBN 9789934001543.
3. Krogzemis, Džeimss. Parīzes klaidonis sešos kontinentos / Džeimss Krogzemis. Rīga : Jumava, c2008. 138, [2] lpp., [32] lpp. iel. : il., kartes ; 20 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789984385051.

4. Liepa, Anita, Austrumu motīvs / Anita Liepa. [Daugavpils : Daugavpils drukera], 2008. 175, [2] lpp. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984393766.
5. Lisowska, Elżbieta. Tunisija : ceļvedis / Elżbeta un Andžejs Lisovski ; [no angļu valodas tulkojusi Nora Kalna]. Rīga : Zvaigzne ABC, c2008. 352 lpp. : il., kartes ; 23 cm. DK ceļvedis . ISBN 9789934000638.
6. Rozentāls, Grigorijs. Āzija ar suita acīm / Grigorijs Rozentāls. Rīga : Jumava, [2008]. 173, [3] lpp., [16] lpp. iel. : il. ; 20 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789984383897.
7. Saliņa, Māra Ceļš sākās Salacgrīvā : ceļojumi un citi notikumi / Māra Saliņa ; [redaktore Anitra Pārupe]. Jelgava : Rasa ABC, c2008 140 lpp. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984653587.
8. Sils, Harijs, Āfrikas josta : no Rīgas līdz Keiptaunai / Harijs Sils. Rīga : AGB, c2008. 263 lpp. : il. ; 22 cm. Grāmatu sērija "Tik un tā" . ISBN 9789984777658.
9. Strubergs, Pēteris, Sapņu zeme Austrālija : atkalredzēšanās ar Austrāliju, garā baltā mākoņa zeme Jaunzēlande, Tasmanija - sala, kurā mājō velns / Pēteris Strubergs. Rīga : Jumava, c2008. 172, [3] lpp., [78] lpp. iel. : il. ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789984384337.
10. Tauriņš, Aleksandrs, Orinoko / Aleksandrs Tauriņš. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, c2008. 287, [1] lpp., [16] lpp. iel. : il., kartes ; 22 cm. Vēju roze . ISBN 9789984232881.

2009

Durrell, Gerald, Dievu dārzs / Džeralds Darels ; [no angļu valodas tulkojusi Māra Rūmniece]. Rīga : Nordik, c2009 211, [2] lpp. : il. ; 21 cm. ISBN 9789984792859.

1. Heyerdahl, Thor, Septītajā dienā zeme bija zaļa : mana mūža ceļojumi un atmiņas / Tūrs Heijerdāls ; no angļu valodas tulkojusi Tamāra Liseka. [Rīga] : Zvaigzne ABC, [2009] 387, [2] lpp., [16] lpp. iel. : il., karte ; 21 cm. ISBN 9789934008047.
2. Lapsa, Lato, Brīvības grāmata / Lato Lapsa. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, c2009 249, [6] lpp., [32] lpp. iel. ; 23 cm. Vēju roze . ISBN 9789984233093.
3. Rudzītis, Rihards, Svētceļotāja piezīmes ; Mūži / Rihards Rudzītis. Rīga : Sirds Gaisma, c2009 168, [4] lpp. : il. ; 21 cm. ISBN 9789984398914.
4. Sibīrijas iepazīšana laikā no 1962. līdz 1980. gadam : Ādolfā Kraukļa piemiņai : bijušo LU studentu veltījums topošajiem ģeogrāfiem / [autoru kolektīvs ; redaktore Ilona Vītola ; priekšvārda autore Lauma Krēmere]. [Gulbene] : Vītola izdevniecība, 2009. 200, [1] lpp. : il., kartes ; 30 cm.

5. Strubergs, Pēteris, Trīs pērles Āzijas kaklarotā / Pēteris Strubergs. Rīga : Jumava, c2009 195, [5] lpp., [86] lpp. iel. : il. ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789984386096
6. Захаров, Юрий Šambalas kods : ceļojums pa aizliegtajām pasaulēm / profesora Jurija Zaharova slepenā ekspedīcija ; [no krievu valodas tulkojusi Aina Cebura]. Rīga : Avots, c2009 367 lpp. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984800615.
7. Саликов, Андрей, Sūfiji. Mīlestības ceļš : grāmata par fotogrāfiju, vai, kur pārziemo sūfiji / Andrejs Saļikovs ; no krievu valodas tulkojusi Marika Saturiņa. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, c2009 164, [1] lpp., [32] lpp. il. ; 23 cm. Vēju roze . ISBN 9789984233185.

2010

1. Mayes, Frances Zem Toskānas saules / Frānsisa Meja ; no angļu valodas tulkojusi Daina Ozoliņa. [Rīga] : Zvaigzne ABC, [2010] 327, [1] lpp. ; 21 cm. ISBN 9789934005701.
2. Ulmanis, Juris. Ģorga. Grenlandes piezīmes / Juris Ulmanis. Rīga : Latvijas Grāmata, c2010 100 lpp. : il. ; 20 cm. ISBN 9789934816727.
3. Wells, Michael, Nedzirdēti stāsti un nezināmi svētie / Maikls Velss ; [tulkoja Ilgvars Vērmelis]. [Rīga] : Kristus Latvijai : Latvijas Kristīgais radio, [2010]. 452 lpp. ; 21 cm.

2011

1. Jurkāne, Ilze, Dzīves garša : autobiogrāfiska pavārgrāmata : 320 ēdienu receptes no 55 valstīm / Ilze Jurkāne. [Rīga] : Jāņa Rozes apgāds, c2011 366, [1] lpp. : il. ; 25 cm. ISBN 9789984233734.
2. Kauffmann, Jean-Paul, Kurzeme-- francūža acīm / Žans Pols Kofmans ; no franču valodas tulkojusi Astra Skrābane. Rīga : Zvaigzne ABC, [2011]. 319, [1] lpp. : il. ; 21 cm. ISBN 9789934019500.
3. Kerkeling, Hape, Kādu laiku būšu prom : kā es gāju pa Jēkaba ceļu / Hape Kerkelings ; no vācu valodas tulkojusi Ieva Zālīte ; [autora fotogrāfijas]. [Rīga] : Jāņa Rozes apgāds, c2011 301, [1] lpp. : il. ; 23 cm. Vēju roze . ISBN 9789984233697.
4. Lorencs, Juris, Sarunas ceļā / Juris Lorencs. [Rīga] : Jumava, 2011 212, [3] lpp., [16] lpp. iel. : il. ; 20 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789984389523.
5. Ruka, Elvita, Kirgizstāna : Āzijas nepaklausīgā meita / Elvita Ruka, stāsti ; Aija Bley, fotogrāfijas. Rīga : Dienas Grāmata, 2011. 92, [3] lpp. : il. ; 21 cm. 15 jukušas avis . ISBN 9789984847795.

6. Ruka, Elvita, Tadžikistāna : seifs ar putniņiem / Elvita Rutka, stāsti ; Aija Bley, fotogrāfijas. [Rīga] : Dienas Grāmata, 2011. 149, [2] lpp. : il. ; 21 cm. 15 jukušas avis . ISBN 9789984847818.
7. Ruka, Elvita, Uzbekistāna : starp zeltu un urānu / Elvita Ruka, stāsti ; Aija Bley, fotogrāfijas. [Rīga] : Dienas Grāmata, 2011. 133, [2] lpp. ; 21 cm. 15 jukušas avis . ISBN 9789984847801.
8. Strubergs, Pēteris, Āfrika : kristīgā un mežonīgā Etiopija, senā kultūras zeme Ēģipte / Pēteris Strubergs. Rīga : Zvaigzne ABC, [2011] 159 lpp., [48] lpp. iel. : krās. il., kartes ; 21 cm. Zvaigzne travel . ISBN 9789934016486.
9. Strubergs, Pēteris, Ceļojumu mozaīka / Pēteris Strubergs. [Rīga] : Jumava, 2011 212, [3] lpp., [32] lpp. krās. il. iel. ; 20 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789934110023.
10. Strubergs, Pēteris, Tuvie Austrumi : fascinējošie Jordānijas, Sīrijas un Libānas dārgumi, Svētā zeme Izraēla / Pēteris Strubergs. Rīga : Zvaigzne ABC, [2011]. Zvaigzne travel . ISBN 9789934025587 (e-grāmata).
11. Užkalnis, Andrius, Anglija : cilvēki un viņu valsts / Andrus Užkalnis ; no lietuviešu valodas tulkojusi Daina Avotiņa. [Rīga] : Zvaigzne ABC, [2011] 253, [1] lpp. ; 20 cm. ISBN 9789934016202.
12. Саликов, Андрей, Нерāla : Bodhisatvas ceļš / Andrejs Saļikovs ; [no krievu valodas tulkojusi Inna Vaitmane]. [Rīga] : Zvaigzne ABC, [2011] 103 lpp., [64] lpp. iel. : il., kartes ; 21 cm. Zvaigzne travel . ISBN 9789934020186.

2012

1. Balode, Ilona Rīga-Pekina, jeb, Ceļošana un izdzīvošana ne-sezonā / Ilona Balode [teksts ; Ilona Balode, Rolands Ūdris, foto]. Rīga : Zvaigzne ABC, [2012] 520 lpp., [32] lp. iel. : il., kartes ; 23 cm + 1 CD. ISBN 9789934023866.
2. Ceļojumu "Čemodāns" : ceļojumu žurnāls : aizraujoši ceļojumi kopā ar ceļojumu žurnālu Čemodāns / [redaktore Anda Sestule]. [Sigulda] : Žurnāls Santa : Lietišķās Apmācības centrs, c2012. 247 lpp. : il. ; 31 cm. ISBN 9789934833502.
3. Grange, Kevin Ziedu lietū : iepazīstot Butānu visgrūtākajā pārgājienā pasaulē / Kevins Greindžs ; no angļu valodas tulkojusi Vita Holma. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, c2012 341, [1] lpp. : il., karte ; 23 cm. Vēju roze . ISBN 9789984234267.
4. Ģibiete, Lāsma, Biļete uz paradīzi : stāsti par ceļojumiem / Lāsma Ģibiete. Liepāja : LiePA, c2012. 175 lpp. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984864747.

5. Lapsa, Lato, Dzīvības un nāves Disnejlendā : Indonēzijā, Filipīnās, Laosā un Kambodžā / Lato Lapsa ; ar autora fotogrāfijām. Rīga : Dienas Grāmata, [2012]. 319, [49] lpp. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984887210.
6. Mayle, Peter, Gads Provansā / Pīters Meils ; no angļu valodas tulkojusi Ieva Tarvida. Rīga : Zvaigzne ABC, [2012] 293, [1] lpp. : il. ; 23 cm. ISBN 9789934027987.
7. Muktupāvela, Laima, Mana turku kafija / Laima Kota. Rīga : Dienas Grāmata, [2012]. 218, [1] lpp. : il. ; 21 cm. ISBN 9789984887289.
8. Neikena, Ilze Šrilanka : noslēpumainā ūdensroze Indijas okeānā / Ilze Neikena ; [Ilzes Neikenas, Jāņa Kreicberga fotogrāfijas]. Rīga : Zvaigzne ABC, [2012] 126, [2] lpp., [32] lpp. iel. : il., kartes ; 22 cm. ISBN 9789934025013.
9. Ruka, Elvita, Gruzija : sarunas ar dūjām / Elvita Ruka, stāsti ; Aija Bley, fotogrāfijas. [Rīga] : Dienas Grāmata, 2012. 165, [2] lpp. : il. ; 21 cm. 15 jukušas avis . ISBN 9789984887036.
10. Šulcs, Bruno Velokāpiens Muztagatā : turpināt būt pašam sev : 7546 metru augstumā ar divriteni / Bruno Šulcs ; [autora redakcijā]. Rīga : Zvaigzne ABC, [2012] 159, [33] lpp. : il. ; 21 cm. Zvaigzne travel . ISBN 9789934028922.
11. Tauriņš, Aleksandrs, Tie, kas uzdrošinās : atmiņu mozaīka / Aleksandrs Tauriņš. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, [2012] 202, [3] lpp., [8] lpp. iel. : il. ; 23 cm. Vēju roze . ISBN 9789984233895.
12. Ziedonis, Imants, Leišmalīte / Imants Ziedonis, Rimants Ziedonis. Rīga : Zvaigzne ABC, [2012] 631 lpp., [48] lpp. iel. : il., kartes ; 22 cm. ISBN 9789934030314.

2013

1. Balode, Ilona Rīga-Pekina, jeb, Ceļošana un izdzīvošana ne-sezonā / Ilona Balode [teksts ; Ilona Balode, Rolands Ūdris, foto]. Rīga : Zvaigzne ABC, [2012] 520 lpp., [32] lp. iel. : il., kartes ; 23 cm + 1 CD. ISBN 9789934023866.
2. Cukurs, Herberts, Mans lidojums uz Gambiju / Herberts Cukurs. [Ķeipene] : Herberta Cukura piemiņas fonds, 2013. 400 lpp. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984497969.
3. Ikstena, Nora, Dievmātes draudzene / Nora Ikstena. Rīga : Dienas Grāmata, c2013. 126, [1] lpp., [32] lpp. iel. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984887517.
4. Irving, Washington, Alhambra / Vašingtons Ērvings ; [tulkoātāja Dagnija Dreika]. [Rīga] : Pētergailis, [2013]. 310, [1] lpp. ; 23 cm. ISBN 9789984333656.
5. Kalnins, Mara, Senie dzintara ceļi : no Rīgas līdz Bizantijai / Māra Kalniņa ; [tulkoātāja Elita Saliņa]. Rīga : Pētergailis, [2013] 399 lpp. : il., kartes ; 25 cm + 1 CD (12 cm) vāka 3. lpp. kabatā. ISBN 9789984333601.

6. Lapsa, Lato, Trīspadsmīt Amerikas : Argentīna, Beliza, Čīle, Ekvadora, Gvatemala, Hondurasa, Kolumbija, Kostarika, Nikaragva, Panama, Peru, Salvadora un Venecuēla / Lato Lapsa. Rīga : Dienas Grāmata, c2013. 393, [1] lpp., [56] lpp. iel. : il. ; 22 cm. ISBN 9789984887494.
7. Latviešu klaidoņu stāsti / [atbildīgā redaktore Ieva Heimane ; Juris Lorencs, sastādītājs]. Rīga : Jumava, [2013]. 174, [2] lpp., [8] lpp. iel. : il. ; 20 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789934113765.
8. Liepa, Anita, Dāvana, jeb, Flensburgas noskaņas / Anita Liepa. [Rīga] : Vesta-LK, ©2013 96 lpp. : il., portr. ; 21 cm. ISBN 9789934829697.
9. Prophet, Elizabeth Clare, Jēzus dzīves nezināmie gadi / Elizabete Klēra Profeta ; no angļu valodas tulkojusi Andžela Šuvajeva. Rīga : Zvaigzne ABC, c2013 383, [1] lpp. : il., kartes ; 20 cm. ISBN 9789934035562.
10. Rancāne, Anna, Divpadsmit Latgales loki kopā ar Annu Rancāni / Anna Rancāne ; [redaktore Elga Rusmane]. Rīga : Zvaigzne ABC, c2013 232 lpp., [32] lpp. il. : il. ; 23 cm. ISBN 9789934037429.
11. Ruka, Elvita, Izdzīvo. Piedzīvo. Lido / Elvita Ruka. Rīga : Mansards, c2013. 278, [2] lpp. : il. ; 22 cm. ISBN 9789934120251.
12. Stewart, Chris, Pāri citroniem : optimists Andalūzijā / Kriss Stjuarts ; no angļu valodas tulkojusi Ilze Burnovska. Rīga : BaibaBooks, c2013. 271 lpp. ; 21 cm. ISBN 9789934844102.
13. Svoka, Liene, Es un Dievs Bolīvijas džungļos / Liene Svoka. [Rīga] : Amnis, [2013] 323 lpp., [8] lpp. iel. ; 21 cm. ISBN 9789984876078.
14. Tīrons, Uldis, Šamaņu pusē / Uldis Tīrons, Andrejs Grants ; [atdzejojumi no tuviešu valodas Pēters Brūveris]. [Rīga] : Neputns, c2013 287 lpp. : il., faks. ; 29 cm. ISBN 9789934512162.

2014

1. 10 vīru ceļš līdz Murmanskai un vēl tālāk / [sastādītājs Kristaps Millers ; tekstu autors Edgars Ražinskis ; mākslinieks Juris Petraškevičs]. Rīga : [TCM&G], 2014. 279 lpp. : il. ; 27 cm. ISBN 9789934142000.
2. Adams, Mark, Ceļā uz Maču Pikču : soli pa solim no jauna atklājot zudušo pilsētu / Marks Adamss ; no angļu valodas tulkojusi Vita Holma. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, c2014. 334, [1] lpp., [7] lp. iel. : il., kartes ; 23 cm. Vēju roze . ISBN 9789984234809

3. Apraksts kalnu tūrisma maršrutam Dombajs - Baksana - Mestija : maršruts veikts 1965. g. jūlijā-augustā / [grupas vadītājs Teodors Nigulis]. [Latvija : b.i., 2014?] 84 lpp. : il., kartes, shēmas ; 28 cm
4. Barclay, Jennifer Sapņu sala : stāsts par dzīvi un mīlestību Grieķijā / Dženifera Bārkleja ; no angļu valodas tulkojusi Ilze Burnovska ; [literārā redaktore Dzintra Auziņa]. Rīga : BaibaBooks, c2014 279 lpp. ; 21 cm. ISBN 9789934844188.
5. Lorencs, Juris, Ceļojumu maģija / Juris Lorencs ; [atbildīgā redaktore Liene Soboļeva]. Rīga : Jumava, [2014]. 236, [3] lpp., [16] lp. iel. : il. ; 20 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789934116889.
6. Mayle, Peter, Labu apetīti! : ceļojums pa Franciju ar nazi, dakšīņu un korķviļķi / Pīters Meils ; no angļu valodas tulkojusi Karīna Tillberga. Rīga : Zvaigzne ABC, c2014 254, [1] lpp. : il. ; 23 cm. ISBN 9789934042966.
7. Melville, Herman, Apburtās salas / Hermanis Melvils ; no angļu valodas tulkojusi Dagnija Dreika ; [ilustrācijas Henry Scott Tuke]. [Jūrmala] : Daugava, 2014 201, [2] lpp. : il. ; 21 cm. XIX gadsimta klasiķi . ISBN 9789984410814.
- 7.10 Pasaules lielākās pilsētas : ceļojums pa pasaules aizraujošākajām pilsētām / [idejas autors: Joan Ricart]. [Rīga] : Jāņa Rozes apgāds, c2014 255 lpp. : il. ; 28 cm. ISBN 9789984234731.
8. Solozemnieks, Jānis, Gar malu Eiropai : epizodes iz kora "Gaudeamus" ikdienas / Jānis Solozemnieks. Rīga : [b.i.], 2014. 202 lpp. : il., karte ; 21 cm.
9. Strayed, Cheryl, Mežone : [vai ceļš var palīdzēt atkal atrast sevi?] / Šerila Streida ; no angļu valodas tulkojusi Sintija Zariņa ; [redaktore Gunta Šustere]. Rīga : Zvaigzne ABC, c2014 383 lpp. : karte ; 21 cm. ISBN 9789934043475.
10. Strubergs, Pēteris, Dienvidamerikas odiseja : [Argentīna, Čīle, Bolīvija, Peru] / Pēteris Strubergs. Rīga : Jumava, [2014]. 206, [6] lpp., [16] lpp. iel. : il., kartes ; 21 cm. Aiz apvāršņa . ISBN 9789934115783 (cv).

Bakalaura darbs „Ceļojumu aprakstu izdošanas tradīcijas latviešu grāmatniecībā”
izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, pateicības,
izmantotos informācijas avotus, pielikumus un dokumentāro lapu) ir 110 340
rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autore: Inese Zušmane
(personiskais paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai
(nevajadzīgo nosvītrot)

Vadītājs: profesors, Dr. philol. Viesturs Zanders .2015.
(personiskais paraksts)

Recenzents: docente, Dr. philol. Līga Krūmiņa _____
(personiskais paraksts)

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā 29.05.2015.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Gundega Kreicberga _____
(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē __.06.2015. protokola. Nr.

_____
Komisijas sekretāre: lektore Iveta Kalniņa _____
(personiskais paraksts)